

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

1878

[ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΒΙΒΛΙΟΣ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ Κ
ΛΑΥΡΙΩΤ
ΑΥΣΘΗ ΔΡΙΘ.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6. — ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8.

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γραφείον τῆς Ἑστίας, Ὁδὸς Σταδίου, 6

1878

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἐκτος

Συνδρομή ἑτησίᾳ: Ἐν Ἑλλάδι γρ. 10. ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ γρ. 20.—ἂν συνδρομαὶ ἀρροῦνται ἀπὸ τῆς ἰαπωνικῆς ἐκδόσεως ἔτους καὶ ἀπὸ τῆς ἰαπωνικῆς—Γραφεῖον τῆς διακονίας: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

26 Νοεμβρίου 1878

ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

«Σαραντατέσσαρες χιλιάδες γρόσια εἰς τὸ κέμερι τοῦ Μήτρου Ἀγραφιώτη. Ἀπὸ αὐτὰ αἱ τριάντα χιλιάδες νὰ δοθοῦν εἰς τὰς τσοῦπαις μου· νὰ τὰς περιλάβουν οἱ δύο Μήτριδες τοῦ Σκυλοδήμου καὶ Ἀγραφιώτη. Δύο χιλιάδες νὰ πάρῃ ὁ ἕνας Μήτρος καὶ δύο ὁ ἄλλος, ὅπου μὲ ἐδοῦλευαν. Χίλια νὰ πάρουν ἐκεῖνοι ὅπου θὰ μὲ θάψουν. Δύο χιλιάδες ἔχει ὁ γραμματικὸς, τέσσαρες χιλιάδες γρόσια τῆς Μαργιώσ. Ἐὰ ἄλλα νὰ μοιρασθοῦν διὰ τὴν ψυχὴν μου. Ἀὐτὰ ὅπου ἔχω εἰς τὴν σακκούλαν μου νὰ τὰ λάβουν οἱ γραμματικοὶ καὶ τζαουσάδες μου.

22 Ἀπριλίου.

Καραϊσκάκης

Τὸ τουρέκι καὶ ἄτῖα μου νὰ πᾶνε τῶν παιδιῶν μου, καὶ ὥρα μου. Ἐξ χιλιάδες γρόσια μου θέλει ὁ Νοταρᾶς Ἰωάννης· δεκαπέντε χιλιάδες γρόσια ἔχει ὁ Μήτρος τοῦ Σκυλοδήμου διὰ τὴν Νασονίκα καὶ λοιποὺς, Δαγλῆ καὶ ἄλλους ἀξιωματικούς.»

Τὸ πρωτότυπον τοῦ πολιτίμου τούτου ἐγγράφου ἐδωρήσατο ἐσχάτως τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλλ. ἔθνους κ. Κ. Παπαρηγόπουλος, ὅστις ἐπιλοπίνησε τὸ 1858 ἐπιτηθὴ βιογραφίαν τοῦ αἰμινήστου στρατάρχου. Ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου ἔργου, ἀληθοῦς ἱστορικοῦ καλλιτεχνήματος, ἐξαχολογήσαμεν τὰ ἐπόμενα Σ. τ. Δ.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΣΤΙΓΜΑΙ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Ἐπειδὴ τὸ κίνημα ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ τὴν 23 (Ἀπριλίου 1827), διαταγαὶ εἶχον δοθῆ εἰς ὅλον τὸν στρατὸν ν' ἀναπαυθῇ τὴν 22 καὶ νὰ ἀπέχῃ παντὸς ἀκροβολισμοῦ. Καὶ ὁμοίως τινὲς τῶν ἐν τῷ Φαλήρω σταθμευόντων Κρητῶν, ἀφοῦ ἔφαγον καὶ ἔπινον, ἐκίνησαν παρὰ τὴν δοθεῖσαν διαταγὴν καθ' ἑνὸς τῶν πλησιεστέρων ἐχθρικών δχυρωμάτων, ὅπερ, καὶ τοὶ κείμενον ἐπὶ χώρου πεδινοῦ, ἦτον ὁμοίως ἰσχυρότατον. Ὁ τουφεκισμὸς ἀκουσθεὶς ἐπέβλυσσε πολλοὺς καὶ Ἕλληνας καὶ πολεμίους· οἱ μὲν ἔδραμον εἰς ὑποστήριξιν τῶν Κρητῶν καὶ ἐπεχείρησαν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὸ δχύρωμα, οἱ δὲ Τούρκοι, ἱππεῖς καὶ

1. Νεομάρτυρος νῆα, ἥτις φέρουσα τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν ὄπισθον τοῦ στρατιώτου, παρελθούσης τὴν Καραϊσκάκη καθ' ὅλας τὰς τελευταίας τῆς ζωῆς του ἐστρατείας. Σ. Νόστας.

πεζοί, ἀντεπεξῆλθον πρὸς ἀντίκρουσιν αὐτῶν. Πολλοὶ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ προσῆλθον ἵνα καταπαύσωσι τὴν ταραχὴν καὶ ἐπαναγάγωσι τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς τάξεις των· ἀλλ' ἡ φωνὴ των δὲν εἰσηκούετο, καὶ ὁ κατὰ πρῶτον μικρὸς ἀκροβολισμὸς κατήντησε μετ' ὀλίγον μάχη σπουδαία. Μετ' ὀλίγον δ' πάντοτε ἀτρόμητος Νικήτας πληγώνεται εἰς τὴν σιαγόνα, πληγώνονται δὲ καὶ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ καὶ οὐκ ὀλίγοι στρατιῶται, ὥστε οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν. Ὁ Καραϊσκάκης τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατέκειτο πυρέσσων ἐν τῇ σκηνῇ του· ἀλλ' οἱ πυροβολισμοὶ καὶ αἱ κραυγαὶ ἐξεγείρουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ληθάργου, καὶ τινάχθει ἀπὸ τῆς κλίνης, ἐρωτᾷ τί τρέχει, πρὶν δ' ἔτι φθάσῃ νὰ ἐξηγήσωσιν εἰς αὐτὸν τὰ συμβῆντα, βλέπει οἰκοθεν τὴν τῶν Ἑλλήνων τροπὴν. Ἀναπηδήσας λατὴν ἀμέσως εἰς τὸν ἵππον του λαμβάνει ἀπὸ τινος τῶν παρατυχόντων τὸ γιαταγάνι του, καὶ συμπαραλαβὼν ὄσους τῶν ἱππέων ἢ ἐπίπκων ἀξιωματικῶν ἀπῆντησε καθ' ὁδὸν, ἐξορμᾷ κατὰ τῶν πολεμίων, μεταβάλλει τὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων καὶ ἀναγκάζει αὐτοὺς ὑποχωρήσαντας νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰ δχυρώματα αὐτῶν. Ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας παροξυνόμενος, δὲν ἔδειξε τὴν συνήθη αὐτοῦ φρόνησιν, καὶ, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ γενόμενα, προέβη μετὰ τῶν ὀλίγων περὶ αὐτὸν ἱππέων ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρικών δχυρωμάτων, πυροβολῶν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ. Μετ' ὀλίγον ὁμοίως ὁ Κιουταχῆς ἐκπέμπει κατ' αὐτοῦ ὀλόκληρον τὸ ἱπτικόν· οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην, μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθέξωσιν εἰς τοσοῦτον ἀνωτέραν δύνανσιν, τρέπονται εἰς φυγὴν, ὁ δὲ, μείνας κατὰ τὴν συνήθειάν του τελευταίος ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ἵνα ἐνθαρρῶνῃ τοὺς συναγωνιστὰς καὶ ἵνα μὴν ἀφήσῃ ν' ἀποθῇ ἐπιβλαβῆς ἢ καταδίωξις των, πληγώνεται καὶ πίπτει ἀπὸ τὸν ἵππον του· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν συνελθὼν, ἱππεύει πάλιν καὶ παραμένει προτρέπων τὸ ἱπτικὸν εἰς τὸ νὰ ἀνθέξῃ ὅσον δύναται, καὶ δόση οὕτω καιρὸν εἰς τοὺς πεζοὺς, τοὺς ἐν τῷ μεταξύ περιπλακέντας εἰς τὴν μάχην, νὰ ἐπισθοδρομήσωσιν. Τότε ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ ἱππικοῦ Παναγιώτης Κακλαμᾶνος, ὅστις διέμεινε πλησίον τοῦ Καραϊσκάκη καθ' ὅλους τοὺς κινδύνους τῆς ἡμέρας ταύτης, ἔδειξε τόλ-

μην τῆ ἀληθείᾳ ἠρωϊκῆν ἢ παρούσα γενεὰ δύναται ἀκόμη νὰ ἴδῃ τὸ γενναῖον τοῦτο τέκνον τῆς Βυτίας φέρον ἀμερίμως τὸν ἕνα καὶ μόνον αὐτοῦ βραχίονα ἠξέσει ὅμως ἀρὰ γε ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν σφαῖρα κανονίου ἀφῆρσε τὴν δεξιάν τοῦ ἀνδρὸς χειρᾶ, αὐτὸς οὐδὲν πτοηθεὶς, ἐξηκολούθησε μαχόμενος λαβῶν τὴν σπάθην διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἄς τὸ μάθη, ἵνα γνωρίσῃ ὅποια ἦν ἡ ψυχὴ τῶν ἀθλητῶν τῶν ἐν τοῖς πεδίοις τῆς μάχης διεξαγαγόντων τὴν ἐπανάστασιν. Ἄλλ' ἐρχόμενα εἰς θέαμα οἰκτρότερον ἄμα καὶ φοβερότερον.

Ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἐσκέπητο περὶ ἑαυτοῦ εἰμὴ ἀφοῦ εἶδε τὸν στρατὸν ἐκτὸς κινδύνου· εἶχε δὲ διαδοθῆ ἡ ὀλοοῖα φήμη καὶ πλήθος ἀξιοματικῶν συνδραμόντες συνάδουσαν αὐτὸν μέχρι τῆς θαλάσσης, ἐκείθεν δὲ μετεκόμεσαν ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἵνα τύχῃ πλειότερας τινὸς περιποιήσεως. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁδοπορίας ἐκείνης δὲν μετέβαλε παντάπασιν ἦθος, καὶ μετὰ πλήρους τῆς ψυχῆς ἀπαρξίας ὠμίλησε περὶ πολλῶν ἀντικειμένων. Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὸ πλοῖον, κατεβίβασαν αὐτὸν εἰς τὸ δωματίον, καὶ στρώσαντες τάπητα τὸν ἀπέθεσαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν οἰκείων του. Ἡ πληγὴ ἦτον εἰς τὸ ὑπογάστριον, καὶ ὁ μὲν χειρουργὸς δὲν εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι θανατηφόρος, ἀλλ' αὐτὸς, παρατηρήσας ὁ ἴδιος τὸ τραῦμα, ἀπεψήνατο, διὰ συνήθους τινὸς φράσεώς του, οὐ μόνον ὅτι ἦτον ἀνίατον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὀλίγας εἶχε νὰ ζῆσθαι ἔτι ὥρας. Ὅθεν ἐζήτησεν ἀμέσως τὸν πνευματικὸν καὶ τὸν Χριστόδουλον Κατζῆ Πέτρον καὶ τὴν Γαρδικιώτην Γρίβαν, τοὺς δύο ἀρχηγούς τοῦ τάγματος τῶν Παλαμηδιωτῶν, τὸ ὅποιον ἐθεώρησε πάντοτε ὡς τὸ κυριώτατον ὄργανον καὶ στήριγμα τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἀγώνων. Ἀφοῦ δὲ ἐξωμολογήθη, ἐζήτησε συγχώρησιν παρ' ὅλων τῶν περιεπτῶτων καὶ ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὑπηγόρευσε καὶ ἰδίᾳ χειρὶ ὑπέγραψε τὴν διαθήκην του. Μετὰ τοῦτο παρήγγειλε νὰ τὸν θάψωσιν εἰς τὴν κατὰ τὴν Σαλαμίνα ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου· καὶ τότε, ὡσανεὶ ἐπιφυλάττων τοὺς τελευταίους αὐτοῦ λόγους διὰ τοὺς φιλάτους τῶν συναγωνιστῶν, στραφείς πρὸς τὸν Χριστόδουλον Κατζῆ Πέτρον καὶ τὸν Γαρδικιώτην Γρίβαν, «ἐλάτε τώρα, τοὺς εἶπε, νὰ σᾶς ἀσπασθῶ.» Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἐδάκρυον, ἐπροσπάθησεν ὁ Καραϊσκάκης νὰ τοὺς ἐμψυχώσῃ, παραγγέλλων ἰδίως νὰ καταβάλωσι πᾶσαν φροντίδα ἵνα φυλάξωσι τὰς θέσεις αὐτῶν καὶ κατορθώσωσι τὴν λύσιν τῆς τῶν Ἀθηνῶν πολιορκίας· «πρὸ πάντων, εἶπε, σεῖς οἱ παλαιοὶ συναγωνισταὶ μου νὰ μὴν ἐντροπισθῆτε ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου· εἰς τὸν οἶόν μου ἀφίνω τὸ τουφέκι μου, τὴν μόνην περιουσίαν τὴν ὅποιαν ἔχω τώρα· τὰς θυγατέρας μου τὰς ἀφιερῶναι εἰς σᾶς τοὺς συναγωνι-

στάς μου.—Μὴν ἀναφέρῃς τὸν θάνατον, εἶπεν ὁ Χριστόδουλος, διότι δὲν εἰμὲθα εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν. — Ἰκούσατε, ἐπανέλαθεν ὁ Καραϊσκάκης, ὅσα σᾶς εἶπα διὰ τὰ παιδιὰ μου· διὰ σᾶς ὅμως ἵτι νὰ εἶπω; ἐπεθύμουν νὰ ἔχω τὸ ἔθνος ἐμπρὸς μου διὰ νὰ πῶ εἶπω τί ἀξίζετε ἀσπασθῆτε ἐκ μέρους μου ὄλους τοὺς ἀξιοματικούς, καὶ αὐριον τὸ πρωὶ ἐλάτε πάλιν νὰ σᾶς ἴδῶ ὄλους.» Ἄλλ' ἡ ἐπαύριον δὲν ἔμελλε νὰ εὕρῃ αὐτὸν μετὰ τῶν ζώντων· διότι ἀφοῦ δι' ὅλης σχεδὸν τῆς νυκτὸς διετήρησεν ἐν μέσῳ δριμυτάτων πόνων τὰς φρένας του σῶας καὶ τὴν φωνὴν ἀναλλοίωτον, ἐξέπνευσε περὶ τὴν ἡμετᾶ τὸ μεσονύκτιον ὥραν, εἰς τὰ ἐξημερώματα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἥτις, ὠρισμένη οὕσα διὰ τὸ μεγαλεῖτερον τοῦ στρατοῦ ἐπιχείρημα καὶ καθιερωμένη ἐν ταῦτ' εἰς τὴν μνήμην τοῦ Μεγαλαρτάρτου Γεωργίου, τοῦ ὁποίου ἔφερον ὁ Καραϊσκάκης τὸ ὄνομα, πρὸ μικροῦ ἔτι ἐφαίνετο μέλλουσα νὰ ἐορτασθῆ ὡς ἡμέρα χαρᾶς καὶ θριάμβου, ἥδη δὲ ἀνέτειλεν ἵνα ἀναγγεῖλη συμφωνίαν, τῆς ὁποίας τὸ μέγεθος μετ' ὀλίγον κατὰ δυστυχίαν ἔμελλε νὰ καταμετρήσῃ ἡ Ἑλλάς.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Ὁ Καραϊσκάκης δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ γνησιώτερον, οὕτως εἶπειν, προῖον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ τινόντι, ἀν ἀναλογισθῶμεν ὅποια τις ἀλλοίωσις συνέβη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν διήγε τὸν βίον τοῦ κλέπτου καὶ τοῦ μισθοφόρου μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων τῆς ἐπαναστάσεως χρόνων, καθ' ἣν κατετάσσετο ὑπὸ τῆς Γερούσιας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ἀπλῶν αὐτῆς χιλιάρχων, μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Ἰακού, τοῦ Δημητρίου Μακρῆ, τοῦ Ἀλεξίου Βλαχοπούλου, τοῦ Γεωργίου Τζόγκα, τοῦ Κώστα Σαδημά καὶ δεκαεξέ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, ἢ ἠγωνίζετο οἰκοδεν ν' ἀρπάσῃ ἀπὸ τὸν Γιαννάκη Ῥάγκον τὴν ἐπαρχίαν τῶν Ἀγραφῶν καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς πάλιν καθ' ἣν ἀναγορευθεὶς Γενικὸς Ἀρχηγὸς τῆς ὅλης Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐπέβαλλε τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ εἰς ἅπαντας τοὺς πρὸ μικροῦ ἔτι δημοταγεῖς συναγωνιστάς, καὶ πίπτων ἐν Πειραιεὶ ἤκουε τὸ ἔθνος ὀλόκληρον, ἐν Τροιζίνι συνηγμένον, ἀνακηρύττον αὐτὸν ἐλευθερωτὴν τῆς Ῥούμελης καὶ ἐπικαλούμενον αὐτὴν αὐτοῦ τὴν σκιάν ἵνα, ἐπιφοιτώσας εἰς τὰ συμβούλια τῶν περιλιπομένων ἡγεμόνων τοῦ στρατοῦ, συντελέσῃ εἰς συμπλήρωσιν τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος· ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅποια τις μεταβολὴ ἔξενον, διαθέσεων, περιστάσεων συνέβη εἰς τὸν ἄνδρα ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἄλξ Πασᾶς ἔστρωσεν αὐτὸν εἰς τὸν φάλαγγα καὶ ἔδιδεν αὐτῷ εἰς τοὺς πόδας πληγὰς χιλίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν εἰς τὴν περὶ Κομπότιον μάχην ὁ Καραϊσκάκης, μὴ ἀρκούμενος ν' ἀνδραγαθήσῃ περιφανῶς, ἔστρεψε,

προσθέτων τὴν αἰσχροτέραν ὕβριν εἰς τὴν τῶν πολεμίων τροπὴν, ἔστρεψε πρὸς αὐτοὺς γυνὰ τὰ ὀπίσθια ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν, μηδεμίαν ἔτι ἔχων ἰδέαν τῆς ἠθικῆς δυνάμεως τῆς Κυβερνήσεως, περιεφρόνει καὶ ἐπολέμει αὐτὴν, μέχρι τῶν χρόνων καθ' οὓς, ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ ἠθικὴ ἐκείνη δύναμις, καὶ τοὶ παντὸς ὕλικου στηρίγματα καὶ πόρου ἀπεστερημένη, ἦτον ἐν τοῦτοις ἡ μόνη ἰκανὴ εἰσεῖτι νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἐπέζητει εὐπειθῶς τὴν προστασίαν αὐτῆς, καὶ ἠθείχετο τὰς ἀδικίας αὐτῆς, καὶ ἐπέβαλλε σιγὴν εἰς τὰ πάθη αὐτοῦ, καὶ ἠγωνίζετο νὰ οἰκονομήσῃ Ἑλλάδος καὶ ξένους, καὶ ἐκήρυττε τὴν ἐνότητά τῆς ὅλης Ἑλλάδος, καὶ ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἠσθάνετο τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον, καὶ ἀπεργόμενος ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ναυαρχίδος ὡς ἡγεμόν μυρίων Ἑλλήνων ἔβλεπε τὴν φρουρὰν τοῦ πλοίου παρουσιάζουσαν αὐτῷ τὰ ὄπλα, καὶ ἀπὸ τοῦ ἴσου συνελάλει μετὰ τοῦ ἀγερχοῦ τῶν Ὀθωμανῶν στρατάρχου· ὅταν, λέγομεν, ὡς ἐν κατώτρῳ περιεσταλέμῳ, περιλάτῃ διὰ μίας ὁ ὀρθαλμὸς ἡμῶν τὰς τοσοῦτον παικίλιας καὶ ἀντιθέτους περιπετείας τοῦ βίου τοῦ ἀνδρὸς τοῦτου, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὴν ἐξαισίαν δυνάμιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἀπειθῆ τρέπον δι' οὗ αὐτὴ ἀνταμείβει τοὺς πιστοὺς αὐτῆς λειτουργούς. Οὐδεὶς τῶν ἐξόχων τῆς ἐπαναστάσεως ἀνδρῶν, ἀπὸ τοσοῦτον ταπεινοῦ δρμήσας σημείου, εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀφίκετο περαιοπῆς. Δὲν θέλομεν ἀναφέρει ἐνταῦθα ὀνόματα, ἵνα μᾶλλον συγκεκριμένως καταδείξωμεν τὴν ἀλλήθειαν ταύτην· διότι εἰς ἡ δύο τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ζῶσιν ἔτι, ἐτέρων δὲ τὰ ὀνόματα τοσοῦτον ἔτι ζυγίζουσιν εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς παροῦσης τῶν πραγμάτων καταστάσεως, ὥστε καὶ περὶ αὐτῶν, καὶ τοὶ θανόντων, ὀμιλοῦντες, ἢ θελιν ἴσως λογισθῆ ὅτι εἰς προσωπικὰς καταβάλλομεν συζητήσεις. Ἀλλὰ πᾶς ὁ ἀπαθὴς καὶ ἀμερολήπτως μελετήσας τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, θέλει καὶ οἰκοδεν ὀμολογήσει τὴν ἀλήθειαν τοῦ συμπεράσματος, εἰς ὃ ἔφερον ἡμᾶς ἢ παρούσα μελέτη, ὅτι ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἄνδρα τοῦ ἀγῶνος, ὁ Καραϊσκάκης δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ γνησιώτερον τέκνον καὶ δημοσίργημα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Διὰ δὲ τοῦτο ἦτο καὶ τὸ ἰκρίστερον αὐτῆς ἀπεικόνισμα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, αὐτοῦ θανόντος, ἡ Ἑλλάς ἐνόμισεν ὅτι τὸ ἔθλον αὐτῆς ἔργον ἀπώλετο, καὶ ἐδέησε νὰ ἐξαστράψωσι καὶ νὰ ἀντηγήσῃσι τὰ πυροβόλα τῶν τριῶν δυνάμεων ἐν Πύλῳ, ἵνα δώσωσιν αὐτῇ νέαν ψυχὴν πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Καραϊσκάκης εἶχε βεβαίως μεγάλα ἐλαττώματα, ἰδίως ὀλίγην περὶ τοὺς λόγους, καὶ ἐνίοτε περὶ τὰς πράξεις σεμνότητα, τὴν μέχρι τέλους τοῦ σταδίου αὐτοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον παραμεινάσαν, καὶ εἰλικρινῆ ἀποστροφήν πρὸς τὸ τακτικὸν στοιχεῖον. Ἀμφότερα ὅπρ-

ξαν ἀποτελέσματα τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ βίου· τὸ δὲ τελευταῖον, ἢ μικρὰ δηλαδὴ ὀπλήψις ἦν εἶχε πρὸς τὸν τακτικὸν στρατὸν, οὐ μόνον ἐξηγεῖται, ἀλλὰ καὶ δικαιολογεῖται. Ἐλάβομεν καὶ ἄλλοτε ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν πολλάκις, ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει σύγκρισις μεταξὺ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ἀτάκτου, καὶ ἠθέλομεν βεβαίως ἐλεεινολογήσει τὸ ἔθνος, ἐὰν σήμερον ἐνεμένεν εἰς τὴν γνώμην ὅτι δύναται ἔτι νὰ πράξῃ τι γενναῖον καὶ μέγα διὰ τοῦ ἀτάκτου στρατοῦ. Ἄλλ' ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τὰ τακτικὸν μαρτύρησε τοσοῦτον εὐαρίθμον καὶ ἀτελῶς ὀργανωμένον, ὥστε τῆ ἀληθείᾳ ὡς προσωπικὸν μᾶλλον ἠδύνατα νὰ θεωρηθῆ ἢ ὡς ὄργανον πολεμικὸν ἐπιτήδειον· ἢ σύμπραξις τῶν δύο στοιχείων συνεπήγετο ἄπειρα ἀτοπήματα, καὶ ἐπειδὴ ἔδει νὰ ἐνδῶσῃ τὸ ἕτερον, φυσικώτατον ἦτο νὰ προτιμηθῆ ἐκεῖνο, δι' οὗ ἐπὶ τέλος καταρρώθησαν οἱ μεγαλήτεροι τοῦ ἀγῶνος ἄθλοι.

Κατὰ δυστυχίαν, ἐκ τῶν προτερημάτων αὐτοῦ, τὸ μέγιστον, δὲν διδάσκειται, διότι οὐδέποτε ἐδιδάχθη. Τὸ προτέρημα τοῦτο ἦτον ἡ ἐξαιρετικὴ αὐτοῦ στρατηγικὴ εὐφυΐα. Ὅταν ὁ Καραϊσκάκης, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Χαϊδαρίου καὶ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Κριεζώτου εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἐπεχείρησε τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ῥούμελης ἵνα ἀπειλήσῃ τὰ νῶτα τοῦ Κιουταχῆ ὅταν, μαθὼν περὶ Δοθρέναν ὅτι ἐπέρχεται ἐξ Ἀταλάντης ὁ Μουσταφᾶμπεης, ἐγκατέλιπεν ἀμέσως τὸ χωρίον ἐκεῖνο καὶ καταλαβὼν τὸ Δίστομον, ὡς τὸ ἀληθὲς κρίσιμον σημεῖον τοῦ ὄλου προκειμένου ἀγῶνος, ἀπέκλεισεν ἔπειτα ὡς ἐν παγίδι τοὺς πολεμίους εἰς Ῥάχουσαν ὅταν τελευταῖον μετὰ τὴν εἰς Ἀττικὴν ἐπάνοδόν του, ἐθεώρησεν ὅτι, τῶν Ἑλλήνων κυρίων ἄντων τῆς μεγάλης Ῥούμελης καὶ τῆς θαλάσσης, μία ἔτι ὑπελείπετο ἡ ὁδὸς, δι' ἧς ὁ Κιουταχῆς ἐλάβανεν ἐξ Ἑβθόλιας τροφᾶς καὶ πολεμοφόδια, ἢ διὰ τοῦ Ὄρωποῦ καὶ τοῦ Μαράθωνος ἄγρουσα, καὶ ἐπέμενεν ὅτι μοῖρα τοῦ στρατοῦ ἀξίολογος δέον νὰ καταλάβῃ τὰς παρόδους ταύτας ἵνα ἐντελῶς ἀποκλεισθῆ ὁ Κιουταχῆς, ὅπερ ὡς μὴ ὄφελεν, ἔνεκα πολλῶν προσωπικῶν, δὲν ἐγένετο, ὁ Καραϊσκάκης ἀπέδειξεν ὅτι εἶχεν ἐν αὐτῷ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο πῦρ, ὅπερ ἡ φύσις μόνη ἐνθέτει εἰς τινὰς ἀνθρώπους καὶ ὅπερ ὀνομάζεται πνεῦμα στρατηγικόν.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ φύσις δὲν διδάσκειται, ὑπάρχουσιν ἐν τῷ βίῳ τοῦ Καραϊσκάκη πολλὰ, τὰ ὅποια ἢ παρούσα γενεὰ δύναται οὐ μόνον νὰ θαυμάσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ μιμηθῆ. Καὶ πρῶτον πάντων ἡ αὐταπάρνησις μεθ' ἧς ἐπέβαλλε σιγὴν εἰς τὰ ἴδια πάθη ἵνα οἰκονομήσῃ συναγωνιστὰς δυσκόλους καὶ ἀνεπιτήδειους ἀρχηγούς. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐπολιτεύθη ἐπανειλημμένως πρὸς τοὺς Σουλιώτας μέχρις οὗ κατώρθωσε νὰ ὑπαγάγῃ αὐτοὺς ἐντελῶς ἢ ἀνοχῆ καὶ ἡ δεξιότης, μεθ' ἧς ἠγωνίσθη νὰ ἐλαττώσῃ τὰ ἀτοπήματα τῆς

επεμβάσεως του αρχιστρατήγου και να αναχαιτίξη την όρμην του στολάρχου ταύτα δὲ πάντα, ἐνθ' ὄξυτατος μὲν ἦτο ὁ χαρακτήρ του ἀνδρός, βαθείαν δὲ καὶ δεδικαιολογημένην εἶχε τὴν συνείδησιν τῆς ὑπεροχῆς αὐτοῦ, μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ἀληθὴς φιλοπατρία καὶ φιλοδοξία δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὰ πάθη ἡμῶν χαλινὸν συντελεστικώτατον πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν δυσχερεστάτων περιστάσεων.

Τί δὲ νὰ εἰπόμεν καὶ περὶ τοῦ αἰσθημάτος τῆς πειθαρχίας, τὸ ὅποιον ἠγωνίσθη καὶ κατέρωθεσε νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὰ πολυάρθρα ἐκείνα στίφη, τὰ ὅποια οὐ μόνον μισθοδοσίαν κάμμιαν δὲν εἶχον, ἀλλὰ πολλὰκις καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἐστεροῦντο ἄρτου; Ἡ πρὸς τὴν ἀλλοτρίαν περιουσίαν εὐλάβεια τοῦ στρατοῦ, καὶ μάλιστα στρατοῦ εἰς τοιαύτας εὐρισκομένου περιστάσεις, εἶναι βεβαίως τὸ εὐγενέστατον μάθημα ὅπερ δύναται νὰ παράσῃ ἡμῖν ἡ ἱστορία, διότι, κατὰ δυστυχίαν, φύσει ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ ἐνοπλὸς ῥέπει πρὸς τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀρπαγὴν, τὴν καταπίεσιν. Πολλοὶ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ναπολέοντος, τῶν ὀνομαστοτάτων ἀναδειχθέντων ἐν τοῖς πεδίοις τῆς μάχης, ἠμαύρωσαν τὴν δόξαν αὐτῶν διὰ ληστείας, ἣτις ἔφερον εἰς ἀγανάκτησιν τὸν μέγαν ἐκείνον ἄνθρωπον. Καὶ ἐν τούτοις οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἐξεπαίδεῦθησαν τακτικῶς, διήγον ἐντὸς κοινωνίας εὐρύθμου καὶ ὑπηρετοῦν ἠγεμόνα οὐ μόνον ἀπειθῶς ἐπαρκοῦντα εἰς ἄλλας αὐτῶν τὰς χρεῖας, ἀλλὰ καὶ μυθώδεις παρέχοντα αὐτοῖς ἀμοιβάς ὥστε ἔτι μᾶλλον πρέπει νὰ θαυμάσωμεν τὸν ἡμέτερον ὀπλαρχηγόν, ὅστις ἀνετρέφῃ ὅπως ἀνετρέφῃ, καὶ ἤρξε στρατοῦ ἀτάκτου καὶ λιμώττοντος. Κατέρωθεσε δὲ ὁ Καραϊσκάκης νὰ εἰσαγάγῃ κατὰ τούτου τάξιν τινὰ ἐντὸς τῶν ὀμίλων ἐκείνων τὸ μὲν διὰ πειθοῦς, τὸ δὲ διὰ τῆς βίας, πρὸ πάντων ὅμως διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος.

Αὐτὶ θαυμαστὴ ἰδίως ἦτο ἡ τοῦ ἀνδρός ἀφιλοκέρδεια. Ὅχι ἔτι δὲν ἠγάπα τὰ χρήματα. Ἐρωτηθεὶς ποτε τί ἀπῆλαυσεν εἰς τὸν κόσμον τούτου, ἀπήντησε διὰ τοῦ ἐξῆς τριστίχου:

«Νέος ὑπανθρέβθηκα, ὠραίαν γυναῖκα πήρα.
Ζεύκια πολλὰ ἐράβησα, δόξαν μεγάλην ἤρα,
Καὶ γρῶσια ἐκαζάντησα, ὅσα μοῦ ἦσαν χρεια.»

Καὶ τῶντοι, ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκστρατείας, εἶχεν ἔτι περιουσίαν ἀξιόλογον ἀλλὰ, λέγει ὁ Ἀγγλὸς ἱστορικὸς Γόρδων, ὅστις ὑπηρετήσεν ὑπ' αὐτὸν καὶ ἐγνώρισεν αὐτὸν ἐν τοῦ σὺνγεγυς, «ἀποθανόντων δὲν κατέλιπον εἰμὴ πολλὰ ὀλίγα χρήματα» διότι κατ' ἕλην τὴν ἐκστρατείαν δὲν ἔπαυσεν ἀφειδῶς παρέχων εἰς αὐτὴν ἐξ ἰδίων.»

Κ. ΠΑΠΑΡΗΘΟΠΟΥΛΟΣ.

Θεοδόσιος ὁ Γ' (713 μ. Χ.) διέταξεν ἄ γραφῇ ἐπὶ τοῦ μνήματος αὐτοῦ μίαν μόνην λέξιν ὀμεία, ἵνα δηλώσῃ ὅτι ὁ θάνατος εἶνε παντὸς κακοῦ ἀπαλλαγὴ.

ΟΛΙΒΕΡ ΤΟΥΙΣΤ

Ἐκ τῶν τοῦ καρλόου Δίκενς.
Συγγραμ. 181 σελ. 737.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΔ'

Ὁ Ὀλιβερ ζῆ εὐδαίμων μετὰ τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ.

Ὁ Ὀλιβερ ὑπέφερε πολὺ ἐκτὸς τῶν πόνων τῆς πληγῆς, ἐπῆλθεν αὐτῷ ἕνεκα τοῦ κρουολογήματος ἐκ τῆς ὑγρασίας τοῦ λάκκου εἰς ἃν ἐρρίφθη, σφοδρὸς πυρετός, ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας βασανίσας αὐτὸν καὶ ὑποσκάψας τὸ ἀδύνατον σῶμά του. Τέλος ἐπῆλθε βραδεία ἡ ἀνάρρωσις, καὶ ἠδύνατο νὰ ἐκφράζῃ μετὰ δακρύων τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ συγκίνησιν ἐπὶ τῇ ἀγαθότητι τῶν δύο κυριῶν, καὶ τὸν διάπυρον αὐτοῦ πόθον νὰ νικηθῆσθαι ὑγίαιαν καὶ δυνάμεις. Διότι ἤθελε νὰ κατορθώσῃ, πρὸς δῆλωσιν τῆς πρὸς αὐτὰς εὐγνωμοσύνης νὰ ἐκτελέσῃ ἔργα, δι' ἃν καίπερ μικρῶν καὶ εὐτελῶν, νὰ καταφαίνηται ἕως πᾶσον ἐμπλεως ἢν ἡ καρδία του στοργῆς καὶ εὐχαριστίας ἔργα δι' ἃν νὰ ποδείξῃ ὅτι ἡ γενναϊότης αὐτῶν ἀγαθότης δὲν ἀπέβη ἀλυσιτελής, ἀλλ' ὅτι τὸ δυστυχὲς παιδίον, ὅπερ ἡ εὐσπλαγχνία του ἔσωσεν ἀπὸ τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ θανάτου, ἐπόθει διακαῶς νὰ ὑπηρετῇ αὐτὰς ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης καρδίας.

«Ταλαίπωρον παιδίον! ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ ἡ Ρόζα, κατ' ἣν ὁ Ὀλιβερ προσεπάθει νὰ διαορθώσῃ λόγους εὐγνωμοσύνης διαφερόντας τῶν ὀχρῶν χειλέων του. Πολλὰι περιστάσεις θὰ σοὶ παρουσιασθῶν διὰ νὰ μᾶς φανῆς χρήσιμος, ἂν θέλῃς θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἡ θεία μοῦ ἔχει σκοπὸν νὰ σε συμπαράλῃ. Ἡ ἡσυχία, ὁ καθαρὸς ἀήρ, τὸ ὑέλγητρα καὶ αἱ καλλοναὶ τοῦ ἔαρος, θὰ σε ἀποκαταστήσωσιν ὑγιᾶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ θὰ σοὶ παράσχωμεν μυρίας ἀσχολίας, ὅταν θὰ ἦσαι πλέον εἰς κατάστασιν νὰ ὑρίσκησαι κόπους.»

— Κόπους! ἀνεφώνησεν ὁ Ὀλιβερ ὦ, καλὴ μοῦ κυρία, νὰ ἠμποροῦσα μόνον νὰ ἐργασθῶ διὰ σᾶς, ἂν ἠμποροῦσα μόνον νὰ σας εὐχαριστήσω, ποτίζων τὰ ἄνθη σας, περιποιούμενος τὰ πτηνὰ σας, τί δὲν θὰ εἶδιον δι' αὐτά!

— Δὲν θὰ δώσης τίποτε, ὑπέλαθε μειδιῶσα ἡ Ρόζα διότι, σοὶ τὸ εἶπα, θὰ σου εὐρωμεν πολλὰς δουλειὰς διὰ νὰ κάμῃς καὶ ἂν διὰ νὰ μ' εὐχαριστήσης καταβάλλῃς τὸν ἡμισυ κόπον, ἀφ' ὅσον λέγεις, θὰ με καταστήσης πολὺ εὐτυχῆ.

— Εὐτυχῆ, εἶπεν ὁ Ὀλιβερ ὦ, πόσον εἰσθε καλῆ, νὰ μοῦ λέγετε τοιούτους λόγους!

— Θὰ με καταστήσης εὐτυχεστέραν, παρ' ὅσον δύναμαι νὰ εἶπω, ἀπεκρίνατο ἡ νεάνις. Νὰ συλλογίζωμαι μόνον ὅτι ἡ ἀγαθότης μου θεία ἐλύτρωσεν ἕνα ἀπὸ τὴν φοβεράν δυστυχίαν, τὴν ὀπιάν μᾶς περιέγραψας, εἶναι δι' ἐμὲ μεγάλη εὐτυχία ἀλλὰ νὰ εἰξέσω, ὅτι τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς συμπαθείας αὐτῆς εἶναι εἰ-

λικρινῶς εὐγνωμον καὶ ἀφοσιωμένον, τούτο θὰ με καταστήσῃ εὐτυχεστέραν παρ' ὅσον δύναται νὰ φαντασθῆς. Μὲ ἔννοεις; ἠρώτησε, παρατηροῦσα τὸν Ὀλιβερ, ὅστις κατέστη σύννοος.

— ὦ, ναί, σᾶς ἔννοᾶ πολὺ καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ Ὀλιβερ ζῶηρως ἀλλὰ συναισθάνομαι ὅτι εἶμαι ἀχάριστος αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Πρὸς ποῖον; ἠρώτησεν ἡ νεάνις.

— Πρὸς τὸν ἀγαθὸν κύριον καὶ τὴν καλὴν κυρίαν, οἱ ὅποιοι ἐφρόντισαν τόσω πολὺ δι' ἐμὲ, ἀπεκρίθη ὁ Ὀλιβερ ἔὰν εἰξευρον πόσον εἶμαι εὐτυχῆς, ταῦτα θὰ τους ἠχαρίστηι πολὺ, εἶμαι βέβαιος.

— Δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς, εἶπεν ἡ εὐεργέτις τοῦ Ὀλιβερ, καὶ ὁ κύριος Λόσμπερν ἔλαβεν ἤδη τὴν καλωσύνην ὅταν γίνης ἀρετὰ καλὰ, ὥστε νὰ ἠμπορῆς νὰ ταξιδεύσης, νὰ σε ὑπάγῃ νὰ τον ἴδῃς.

— Τί εὐτυχία! ἀνεφώνησεν ὁ Ὀλιβερ, οὐ ἡ μορφή ἀπῆστραψεν ἐκ τῆς χαρᾶς πόσον θὰ χαρῶ, ὅταν τοὺς ἐπανιδῶ!

Μετ' οὐ πολὺ, ὁ Ὀλιβερ ἀναρρώσας ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ ὑποστῇ τοὺς κόπους ὀδοπορίας, πρῶταν δὲ τινὰ ἐπέβη μετὰ τοῦ κυρίου Λόσμπερν μικρὰς ἀμάξης, ἀνηκούσης εἰς τὴν κυρίαν Μαιουάη. Ὅτε ἐβύασαν ἐν τῇ γεφύρᾳ τοῦ Τσέρτσου, ὁ Ὀλιβερ κατέστη ὠχρότατος καὶ ὀξεία κρυαγὴ τῷ διέφυγε.

«Τί τρέχει; εἶπεν ὁ ἰατρὸς μετὰ τὸν συνῆθη ἀπότομον τρόπον του. Εἶδες τίποτε, ἤκουσες τίποτε, ἐμυρίσθης τίποτε πουθενᾶ, ἔ;

— Ἐκεῖ, σὲρ, εἶδειξεν ὁ Ὀλιβερ ἐξαγαγὼν τὴν χεῖρα τῆς θυρίδος τῆς ἀμάξης αὐτὸ τὸ σπίτι!

— Καλὰ, ἔ, τί εἶναι; Στάσου, ἀμαξᾶ. Τί εἶναι αὐτὸ τὸ σπίτι, παιδί μου;

— Οἱ κλέπται. . . τὸ σπίτι ὅπου μὲ ἔφεραν, εἶπεν ὁ Ὀλιβερ ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

— Εἶναι δυνατόν αὐτό! ἀνεφώνησεν ὁ ἰατρὸς. Ἐ! ἀμαξᾶ, ἀνοίξε γρήγορα! Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ ἠνίοχος προθάσῃ νὰ καταβῇ τῆς ἔδρας του, ὁ ἰατρὸς πηδήσας ἐκ τῆς ἀμάξης, ὤρμησεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἣτις ἐφαίνετο ἔρημος, καὶ ἔκρουσε διὰ σφοδρῶν λακτισμάτων τὴν θύραν, ὡς μαινόμενος.

«Τί διάβολο εἶναι; ἀνεφώνησεν ἀπαίσιός τις κοντὸς κυφὸς, ἀνοίξας τὴν θύραν αἰφνιδίως, ὥστε ὁ ἰατρὸς ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταπέσῃ εἰς τὸν διάδρομον» τί τρέχει;

— Τί τρέχει; ἀνεκραύγασεν οὗτος, ἀρπάσας αὐτὸν ἐκ τοῦ περιλαίριου, χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμήν νὰ σκερθῇ τρέχουν πολλὰ πράγματα, καὶ κατὰ πρῶτον εἶναι ὁ λόγος περὶ μιᾶς κλοπῆς.

— Πρόσεξε καλὰ, μήπως ὁ λόγος γίνῃ καὶ διὰ τίποτε ἄλλο, διὰ κένενα φόνον παραδείγματος χάριν, ἀπήντησεν ἀπαθῶς ὁ κυφὸς, ἐὰν δὲν μ' ἀφίσης ἀκούεις ἢ ὄχι;

— Σᾶς ἀκούω, εἶπεν ὁ ἰατρὸς, τινάσων αὐτὸν ἰσχυρῶς. Ποῦ εἶναι. . . περιδρομος νὰ κόψῃ τὸν κακούργον, πῶς τον λέγουν; . . . Σάικς. . . ναί! ποῦ εἶναι ὁ Σάικς, ὁ ἀρχηγός σας;»

Ὁ κυφὸς προσεποιήθη ἀπορίαν μεγάλην καὶ ἀγανάκτησιν, ἀπηλλάγη ἐπιτηδεῖας τῶν χειρῶν τοῦ ἰατροῦ, ἐξηρεύετο ὄρμαθὸν βλασφημιῶν, καὶ ἐπισθοχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν. Πρὶν ἢ προφθάσῃ ὅμως νὰ κλείσῃ τὴν θύραν, εἰσῆλθεν ὁ ἰατρὸς καὶ προσχώρησεν εἰς τὴν δωμάτιον, χωρὶς νὰ εἶπῃ λέξιν παρετήρησεν ἀνησύχως περὶ αὐτῶν, ἀλλ' οὔτε ἐπιπλόν, οὔτε ἐμψυχόν ἢ ἄψυχόν τι ὄν, οὐδ' ἄλλο τι τεμμήριον ὑπῆρχε, σύμφωνον πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ὀλιβερ γενομένην περιγραφὴν.

«Γώρα, εἶπεν ὁ κυφὸς, ὅστις μετὰ προσοχῆς παρετήρηι πάντα τὰ κινήματά του, τί σκοπὸν εἶχετε, καὶ ἐμβήκατε διὰ τῆς βίας εἰς τὸ σπίτι μου ὄλετε νὰ με κλέψετε ἢ νὰ με σκοτώσετε; τί θέλετε;

— Εἶδες ποτέ σου κλέπτας νὰ ἔρχονται μετὰ τὴν ἀμαξάν, ἔλεεινὴ καμπούρη; ἀπήντησεν ὁ δειλὸς ἰατρὸς.

— Τί θέλεις λοιπὸν τότε; ἠρώτησε μετὰ θυμοῦ ὁ κυφὸς. Κάμνεις καλὰ νὰ φύγῃς γρήγορα, ἀλλῶς σὲ πῆρε ὁ διάβολος!

— Θὰ φύγω, ὅταν μοῦ ἀρέσῃ, εἶπεν ὁ κύριος Λόσμπερν, παρατήρησας τὸ ἄλλο δωμάτιον, ὅπερ ἐπίσης ὡς καὶ τὸ πρῶτον οὐδῶλως συνεφάνει μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ὀλιβερ γενομένην περιγραφὴν. Θὰ σας ἐπανέρω κάμμλιαν ἡμέραν, φίλε μου.

— Ὅταν ἀγαπάτε, εἶπεν ὁ κυφὸς μυκτηριστικῶς. Ἐὰν κάμμλιαν φορὰν λάβετε ἀνάγκην ἀπὸ ἐμὲ, πάντοτε ἐδῶ μ' εὕρισκετε. Δὲν ἐκάθησα ἐδῶ δλομένναχος ὡς λύκος, εἰσοσιπέντε χρόνους τώρα, διὰ νὰ ἔλθετε τοῦ λόγου σας νὰ με φοβήσετε. Θὰ μοῦ τὸ πληρώσετε ὅμως, θὰ μοῦ τὸ πληρώσετε!

Καὶ ὁ ἀπαίσιος ἐκείνος δαίμων ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ καὶ νὰ κτυπᾷ διὰ τοῦ ποδὸς λυσσῶδῶς τὸ πάτωμα.

«Τὸ πρόσωπον, ὅπερ παριστάνω εἶναι ἀρετὰ γελοῖον, ἐσκέφθη ὁ ἰατρὸς. Ἴσως τὸ παιδίον ἠπατήθη. . . Νὰ, βάλε αὐτὸ εἰς τὴν τζέπη σου, καὶ κλείσου πάλιν εἰς τὸ σπίτι σου.» Καὶ δούς τῷ κυφῷ ἀργυροῦν νόμισμα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἀμαξάν.

Ὁ κυφὸς ἠκολούθησεν αὐτὸν μέχρι τῆς θυρίδος τῆς ἀμάξης, βλασφημιῶν καὶ ὑβρίων ἀλλὰ κατ' ἣν στιγμήν ὁ κύριος Λόσμπερν ἔστρεψε διὰ νὰ ὀμιλήσῃ εἰς τὸν ἀμαξηνάτην, ὁ κυφὸς ἔσπευσε νὰ κυττάξῃ ἐντὸς τῆς ἀμάξης καὶ ἐξηκόντισε κατὰ τοῦ Ὀλιβερ βλέμμα τσοσούτω ἔγριον καὶ θηριώδες, ὥστε οὗτος ἐπὶ μῆνας δλοκλήρους, ἔξυπνος ἢ καθεύδων, δὲν κατέρωθεσε νὰ το λησμονήσῃ. Ἐξηκολούθησε δὲ τὰς κατάρτας καὶ τὰς λοιδορίας του, μέχρις οὗ ὁ ἠνίοχος,

καθήσας επί της έδρας του έμασίσε τους 'Ιππους' και αναχωρούντες έβλεπον αυτόν ακόμη επισθέντων, πλάνττοντα διά του ποδός την γήν και τιλλόντα την κόμην, εν παραφορξ μανίας φυσικής ή προσπεποιημένης.

«Είμαι ζών, ειπεν ο Ιατρός μετά μακράν σιγήν. Τό εξευρες αυτό, 'Ολιβερ ;

— 'Όχι, σέρ.

— Τότε να μή το λησμονήσης. . . Είμαι ζών, επανέλαθεν ο Ιατρός μετά νέαν σιγήν δλίγων λεπτών της ώρας. Και αν ακόμη αυτή ή οικία ήτο σπως υπέθεσα, και αν εύρισκοντο μέσα οί κακούργοι, τί ήμπορούσα να κάμω δλομόναχος ; Και αν είχα και βοήθειαν, δεν βλέπω αν θα προέκυπτε κανέν αποτέλεσμα, παρά μόνον σύγχυσις διότι τόσφα κακά έπεχείρησα την δουλειάν. 'Αλλά δεν πειράζει ! ες μου γείνη τοῦτο καλόν μάθημα ! ες μάθω ότι ήμπορεί να πάθω ποτέ κάμμιαν συμφοράν, αν ακολουθώ πάντοτε τάς πρώτας μου δρμάς ; ες τό βάλω καλά εις τόν νοῦν μου !»

Η αλήθεια είναι ότι ο αγαθός Ιατρός ήκολούθει πάντοτε την πρώτην όρμην της καρδίας του, οτι δ' αποδεικνύει ότι ή όρμη αυτή ήτο πάντοτε άριστη, είναι τό σέβας και ή όπόληψις πάντων τών γνωριζόντων αυτόν, άτινα άπήλαυσεν ένεκα τοῦ ιδιώματός του τοῦτου ο κύριος Λόσμπερν, αντί δυσχερειών και πικριών όμολογητέον όμως ότι ένεκα της σκηνής εκείνης επί εν ή δύο λεπτά άπόλωσε την εύθυμίαν του, ίδών διαψευσθείσαν την προσδοκίαν του περί βεβαιώσεως της ακριβείας τών λόγων του 'Ολιβερ, και τοῦτο κατά την πρώτην παρουσιασθείσαν κατάλληλον ευκαιρίαν. 'Αλλά μετά μικρόν ανέλαβε την συνήθη ψυχικήν διάθεσιν, παρατηρήσας ότι αί άπαντήσεις του 'Ολιβερ εις τά έρωτήματά του ήσαν πάντοτε σαφείς και ειλικρινέσταται' όθεν άπεφάσισε τοῦ λοιπού άδιστακτως να πιστεύη εις τούς λόγους τοῦ παιδός.

Επειδή ο 'Ολιβερ έγίνωσκε τό θνομα της όδου, εν ή κατώκει ο κύριος Μπράουνλω, δεν άπόλωσαν χρόνον εις μάτάν' ότε δ' ή άμαξα εισήλθεν εις την όδον εκείνην, ή καρδιά τοῦ παιδίου επάλλετο σφοδρώς εκ της συγκινήσεως.

«Γώρα, παιδί μου, ποία οικία είναι ; ήρώτησεν ο κύριος Λόσμπερν.

— 'Εκείνη ! εκείνη ! άπεκρίνατο ο 'Ολιβερ, εξαγαγών μεθ' όρμης την χειρα εκ της θυρίδος. 'Η άσπρη οικία' ω ! κάμετε 'γρήγορα, σάς παρακαλώ' μου φαίνεται ότι θαποθάνα, τόσφα πολλό τρέμω.

— 'Ελα, έλα ! ειπεν ο αγαθός Ιατρός, πλάντων θεωρητικώς τόν όμων αυτού. Θα τους επανιδής μετά μίαν στιγμήν, και πολύ θα χαρώσι επαναβί'έποντές σε σών και υγιά.

— 'Ω ! έλπίζω αυτό ! ειπεν ο 'Ολιβερ' ήσαν τόσφα καλοί, τόσφας ευεργεσίας μου έκαμναν, σέρ !»

'Η άμαξα εξηκολούθει τόν δρόμον της' τέλος έστάθη' άλλ' όχι, δεν ήτο εκείνη ή οικία' ή άλλη όύρα' ή άμαξα έστάθη εκ νέου. 'Ο 'Ολιβερ είδεν εις τά παραθύρα, και δάκρυα αγαλλιόσεως έρρευσαν εκ τών όφθαλμών του.

'Αλλά φευ ! ή λευκή οικία ήν έρημος, και έφερον επί τοῦ παραθύρου επιγραφήν, άγγέλλουσαν ότι ένοικιάζεται.

«Κτυπήσατε την πλησίον όύραν, ειπεν ο κύριος Λόσμπερν, λαβών τόν βραχίονα τοῦ 'Ολιβερ. Βιξούρετε ποῦ εύρίσκεται ο κύριος Μπράουνλω, ο όποιος εκάθητο εδώ παραπλεύρως ;»

Η ύπηρέτρια ήγνεί, άλλ' ύπήγε να πληροφορηθ. 'Επανελθούσα δ' ανήγγειλεν ότι ο κύριος Μπράουνλω επώλησεν όλα και ανεχώρησε πρό εξ έβδομάδων, μεταβαίνων εις τάς ανατολικάς 'Ινδίας. 'Ο 'Ολιβερ άπελπεις, δλίγον έλειψε να λιποθυμήση.

«Και ή οικονομός του ανεχώρησεν ώσαύτως ; ήρώτησεν ο κύριος Λόσμπερν μετά τινας στιγμάς σιωπής.

— Μάλιστα, σέρ, άπεκρίνατο ή ύπηρέτρια' ο γέρον κύριος, ή οικονομός και ένας άλλος κύριος, φίλος αυτού, όλοι ανεχώρησαν μαζί.

— Τότε, άμαξα, γύρισε πίσω εις τό σπίτι, και μή σταθής να ποτίσης τά άλογά σου, προτού να εξέλθωμεν από τό κατηραμένον αυτό Λονδίον, ειπεν ο κύριος Λόσμπερν πρός τόν ήνίοχον.

— Και ο βιβλιοπώλης, σέρ ! ειπεν ο 'Ολιβερ. Βιξούρω την δρόμον' ιδήτέ τον αυτόν, σέρ, σάς παρακαλώ' υπάγουμεν να τον ίδωμεν.

— Παιδί μου, ειπεν ο Ιατρός, άρκετά επάθαμεν σήμερα' άρκετά και δι' έμέ και διά σέ. 'Αν υπάγωμεν και εις τοῦ βιβλιοπώλου, θα μάθωμεν χωρίς άλλο ή πώς απέθανε, ή πώς εκάη τό 'σπίτι του, ή πώς έφυγε και αυτός. 'Όχι ! ίσα εις τό 'σπίτι.»

Και συμφώνως πρός την πρώτην όρμην αυτού, επέστρεψαν οικίας.

Η πικρά αυτή διάψευσις τών προσδοκιών κατέλλιψε τόν 'Ολιβερ, και τοις τσοῦτον άλλως εύτυχοῦντα. Διότι πολλάκις κατά την διάρκεια της άσθενείας του ένσημένιζεν αναλογιζόμενος τί θα έλεγον αυτός ο κύριος Μπράουνλω και ή κυρία Μπέντγουιν, και όπόσην θα ήσθάνετο ήδονήν άφηγοῦμενος αυτοίς ; ότι μακράς διήλθεν ήμέρας και μακράς νύκτας αναπολών πάνθ' όσα υπέρ αυτού έποίησαν και ήρηνών τόν αυληρόν άπαχωρισμόν των. 'Η έλπις ότι θα τοις εξήγει ποτέ τά πάντα και θα διηγείτο τίνι τρόπω ανηρηπάγη, ενίσχυε και ενεθάρρυνεν αυτόν εν ταις τελευταίαις αυτού δοκιμασίαις' νῦν δέ ή ιδέα ότι απήλθον εις γόραν άπωτάτην, νομίζοντας ότι αυτός ήτο άπαταών και κακούρης, εν ή δέν υπέφρονε που έλπις διαψεύσεως της πεποιθήσεως ταύτης, ή ιδέα αυτή και μόνη κατεβασά-

νιζε τόν 'Ολιβερ και επίκραινε την ευδαίμονα αυτού ύπαρξιν.

Η περιστασις αυτή όμως ούδαμώς έμείωσε τά πρός αυτόν αγαθά αισθήματα τών ευεργετιδών του. Μετά τό τέλος δέ της δευτέρας δεκαπενθημερίας, ότε ο καιρός κατέστη ευδαιώτερος και τά θάλλη του ήλλου ήξησαν, ότε τά δένδρα ήρχισαν νέα αναδίδοντα φύλλα, και τά άνθη ζωηρότερα προσλαμβάνοντα χρώματα, προητοιμάσθησαν να καταλίπωσιν επί τινας μήνας την εν Τσέρτσου κατοικίαν των' παρακαταθείσαι εις τινα τράπεζαν τά διεγείραντα την πλεονεξίαν τοῦ Έθραίου άργυρά σκεῦη, και καταλιπούσαι τόν Τζάιλς και έτερόν τινα θεράποντα πρός φυλακήν της οικίας, απήλθον εις την έξοχήν παραλαβούσαι μεθ' έαυτών και τόν 'Ολιβερ.

Τις δύναται να περιγράψη την ήδονήν, την εύτυχίαν, την ψυχικήν γαλήνην, άτινα ήσθάνετο τό παιδίον αναπνέων την πλήρη άρωμάτων άέρα εκείνον, επί λόφων χλοερών και εν μέση πυκνών δασών, εν τη νέα άγροικία ; Τις δύναται να εῖπῃ όπόσην τοιαύται σκηναί βίου ήρέμου και ευδαίμονος έμποιοῦσιν εντόπωσιν εις την ψυχήν τών έθισθέντων να διάγωσι ζωήν άθλιαν και περιορισμένην εν τη τύρβη τών πόλεων, και όπόσον αναρριπίζουσι την καταπεποιημένην αυτών καρδίαν τοιαῦτα αναψυκτικά θεάματα ; 'Ανθρωποι κατοικοῦντες, καθ' όλον τό διάστημα τοῦ έλευσιού και πολυμόχθου βίου των, όδοῦ στενάς και πυκνῶς κατοικημένας, και μηδέποτε ποθήσαντες να εξέλθωσιν εκείθεν' άνθρωποι, παρ' οίς ή έξις απέθη δευτέρα φύσις, και οὔτινες κατήνησαν επί τέλους ναγαπήσωσι πᾶσαν πλίνθον, πάντα λίθον, άποτελούντα μέρος τοῦ στενοῦ όρίου τών καθημερινών αυτών περιπάτων' άνθρωποι, εφ' ών εξέτεινεν ήδη την χεῖρά του ο θάνατος, κατελήφθησαν υπό άφάτου συγκινήσεως και διιδόντες μόνον τάς λαμπράς της φύσεως καλλονάς' παρασυρέτες μακράν τοῦ τόπου τών παλαιών ήδονών και τών παλαιών πόνων των, ένόμισαν αἴφνης ότι ανεγεννήθησαν, καθ' εκάστην δέ μεταβαίνοντες εις χλοερά και διαγελῶντα τοπεία, ένθα μόνη ή θεα τοῦ ούρανοῦ, τών λόφων, τών διαυγών ναμάτων διήγειρεν εν τη ψυχῇ των μυρίας αναμνήσεις και αισθήματα, έγλύκαναν τάς τελευταίας των στιγμάς δι' απολαύσειν ούρανίων, και κατήλθον εις τόν τάφον γαλήνιοι, ως ο ήλιος, οῦ θεώρουεν την δόξαν εκ τοῦ παραθύρου της έρημικής και ήσύχου αυτών κατοικίας.

Αί αναμνήσεις, ες αἱ ήρεμοι άγροικαί σκηναί διεγείρουσιν εν τῷ πνεύματι, δεν ανήκουσιν εις τόν κόσμον τοῦτον, οῦδ' έχουσι τι κοινόν μετά τών γήινων συλλογισμῶν και έλπίδων. 'Η γλυκισία και παρήγορος αυτών επενέργεια δδηγεί ήμᾶς να πλέκωμεν ναιπούς στεφάνους, να κρησμήσωμεν τούς τάφους τών προσφιλών ήμῶν

νεκρών' διηγεί ήμᾶς εις την έξάγνισιν τών ήμετέρων αισθημάτων και εις την άποσέθησιν παντός αισθήματος μίσους και έχθρότητος' πρό πάντων όμως αναζωοπυρει, και εις ψυχάς έτι ήμισα βεβώδεις, την άριστον άνάμνησιν ότι παρομοίων συναισθημάτων και άλλοτέ ποτε έγεύθη ή ψυχῇ εν τῷ παρελθόντι, και παρέχει ταῦτοχρόνως την επίσημον ιδέαμ μέλλοντος άπωτάτου, καθ' ο έσχει εξορισθήσονται ή ύπεροψία και τά κοσμικά πάθη.

Τό μέρος, ένθα κατώκησαν, ήν μαγευτικώτατον, ο δέ 'Ολιβερ, όστις τά προηγούμενα της ζωῆς αυτού έτη διήλθε μετ' ανθρώπων ουτιδανών, εν τόποις φυπαροίς και περιωρισμένοις, εν μέσω κρότων και βοῆς, ένδιμιζεν ότι νέος βίος ήν εκείνος. 'Ρόδα και αἰγοκλήματα εκάλυπτον τούς τοίχους τοῦ οικίσκου τών ευεργετιδών του, περι τά δένδρα περιελίσσετο άνέρωπων κισσός, τά δέ άνθη έβασλάμουν τόν άέρα δι' άρωμάτων ήδίστων. Οὔχι μακράν εκειτο μικρήν κοιμητήριον, άμοιρῶν μὲν λαμπρών μνημείων, άλλά πολλούς έχον τύμβους χώματος υπό βρύων και χλόης καλυπτομένους, ύφ' οῦς άνεπαύοντο εν ειρήνῃ οί γέροντες τοῦ χωρίου. 'Ο 'Ολιβερ κατά τούς περιπάτους του μετέβαινε συχνάκις εκει, και αναλογιζόμενος όποιās οικτρᾶς ταφῆς έτυχεν ή μήτηρ του, εκάθητο ένίοτε και έθρήνει κρύφα' άλλ' όταν ήγειρε τοῦς όφθαλμούς πρός τόν ύπὲρ τήν κεφαλήν του οὔρον κυανῶν ούρανον, εκέκπετετο ότι αυτή δεν κείται εντός τών κόλπων της γῆς, και εκλαίε μὲν και τότε θλιβερώς, άλλ' άνευ πικρίας.

Ήσαν ευδαίμονες εκείνοι οί καιροί' αἱ ήμέραι παρήρχοντο φαῖδραί και άθόρυβοι, αἱ δέ νύκτες οὔτε φόβους, οὔτε μερίμνας επήγνον' δεν έφθινεν εις ζοφερᾶν εἰρκτήν, οῦδ' έβασάνιζεν αυτόν ή συναναστροφή κακούργων εταίρων, και οί στοχασμοί του ήσαν εύθυμοι και διαγελῶντες. 'Εκάστην πρωίαν μετέβαινεν εις την οικίαν λευκότριχος πρεσβύτου, διακένοντος πλησίον τοῦ εκκλησιδίου, όστις έδίδασκεν αυτόν, άλλά μετά τσοσάτης αγαθότητος και εύπροσηγορίας, ώστε ο 'Ολιβερ παντοιότρόπως προσεπάθει να προξενῇ αὐτῷ εύχαρίστητιν. 'Ακολούθως περιεπάτει μετά της κυρίας Μαιυλάη και της 'Ρόζας και ήκουεν αυτάς συνομιλούσας περί βιβλίων, εκάθητο πλησίον αυτών εις μέρη σιερά, και ήκουεν απλήστως την νεάνιδα αναγινώσκουσαν' έμνεε δ' οὔτως ώρας δλοκλήρους μέχρις οῦ εκ τοῦ σκότους δεν διεκρίνοντο τά γράμματα.

Προσεμέλετα μετά ταῦτα τό μάθημα της έπαύριον, και ειργάζετο μετά ζέσεως μέχρι νυκτός εν τινι μικρῷ δωματίῳ, βλέποντι εις τόν κήπον' τότε αἱ κυρίαί εκάμνον και άλλον περίπατον και συνόδευεν αυτάς ακροόμενος μεθ' ήδονῆς τών λόγων αυτών και εύτυχη θεωρῶν εκαυτὸν αν τυχόν επεθίμωμν άνθως τι, όπερ άναρ-

μεχόμενος δλίγον ηδύνατο να δρέπη χάριν ατόων, η αν είχαν λησμονηθεί πράγματι το δπότον έτρεχε να ζητήσει εκ της οίκιας. Οτε ενύκτων ενόσχερως και επανήρχοντο, η νεάνις καθομένη παρα το κλειδοκυμβάλου έκρουεν επί ηχου τινός αισθητικού, η ηδε δια φωνής γλυκείας και μελωδικής παλαιόν τι άσμα, όπερ η θεία της ηύχαριστείτο ακούουσα. Ο Ολιβερ καθήμενος πλησίον παραθύρου ηκουε την μουσικήν και δάκρυα ευδαιμονίας υγραίνον τους όφθαλμούς αυτού.

Τας κυριακάς δέ! ουδέποτε είχαν ιδεί παρομοίας. Οποια ευτυχής ημέραι! αν και πάσαι αι ημέραι του ησαν ευτυχής. Την πρώτην μετέβαινον εις το εκκλησίδιον, το όποτον εκουκλούτο υπό δένδρων, ών οι κλάδοι σειόμενοι υπό του ανέμου ήθώπευον τά παράθυρα του οικόδομήματος' τά πτηνά έκελάδουν πέριξ, ό δέ άηρ διέχεε πανταχόσε άρώματα. Οι πτωχοί χωρικοί τοσοούτον ησαν καθαροί, και μετά τοσαύτης εδλαθείας εγονάτιζον προσευχόμενοι, ώστε έφαινετο ότι ευχαρίστησις και ούχι πληκτικόν και μονότονον καθήκον συνήνου αυτούς εν τή τόπω εκείνω' καιτοι δ' αι ψαλμωδίαί ησαν λίαν άγροτικάι, ηχουν όμως άρμονικώτερον, τουλάχιστον εις τά ότα του Ολιβερ, άφ' όσας ειχεν ακούσει εις άλλας εκκλησίας. Υπήρχον ακολούθως περίπατον ως συνήθως' επεσκεπτόντο τους χωρικούς εις τους εκ της καθαριότητος άπαστράπτοντας οίκιακούς των. Την δ' έσπέραν ό Ολιβερ άνεγίνωσκεν αν η δύο κεφάλαια της Βίβλου, άτινα ειχε μελετήσει και' όλην την έβδομάδα, και δια την εκπλήρωσιν του καθήκοντος εκείνου ησθάνετο μείζονα υπερηφανίαν παρ' όσων αν ητο αυτός ό εφημέριος. Την πρώτην εξύπνα εις τάς έξ' έτρεχεν άνα τους άγρούς, επήδα φράκτας, όπως συλλέξη άνθοδέσμην άγρίων άνθων, ών δλόκληρον φορτίον εκόμιζεν εις την οικίαν, και άτινα διετίθει ως ηδύνατο κάλιον προς διακόσμησην της τραπέζης του προγεύματος. Βκόμιζε προσέτι και νεοδρεπές κιχώριον δια τά πτηνά της μις Μαιυλάη, ών το κλωβίον εκόσμη μετá μεγάλης φιλοκαλίας' ότε δ' έτελείωνεν η περιποίησης των πτηνών, συνηθως ειχε να εκτελέση φιλόανθρωπόν τινα άποστολήν εις το χωρίον, η αν δέν ειχε τοιαύτην κατέβαινε και εκάλλιζε τον κήπον, επιμελείτο τά άνθη, ως έδίδαξεν αυτόν ό παιδαγωγός του χωρίου, όστις ην κηπουρός έμπειρότατος. Ησχολείτο δ' εις τοούτο μετá μεγάλης προθυμίας μέχρις ου η μις Ρόζα καθήρχετο εις τον κήπον' τον επήνει μεγáλως, ούτος δέ το χάριεν μειδιάμα της θεώρου την καλλίστην άμοιβήν.

Ότω παρήλθον τρεις μήνες' τρεις μήνες, ολίγες παρ' ανθρώπων ευτυχιστάτων θα θεωρουντο μήνες χαράς άμικτου θλίψους, παρά του Ολιβερ όμως, ου πολυτάραχος και τρικυμιώδης ύπήρχεν η παιδική ηλικία, ελογίζοντο ως η

ύπάτη ευδαιμονία. Και έπειδή άφ' ενός μεν έξεδηλούτο ευγενεστάτη και άγνωστή άγάπη και γενναιοδωρία, άφ' έτέρου δέ ειλικρινεστάτη και εγκάρδιος ευγνωμοσύνη, ουδόλως θαυμαστόν αν κατά το βραχύ εκεινο του χρόνου διάστημα ό Ολιβερ κατέστη οικειότατος τή άγαθή προσβύτιδι και τή άνεψιξ αυτής, και αν η άπεριόριστος στοργή ην η τρυφερά και ευαίσθητος καρδιά του εξεδήλου, τον καλίστη προσφιλέστερον αυτός και ταύτας υπερηφάνους διότι εις γην γόνιμον έσπάρησαν αι ευεργεσίαί των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ'

Η ευδαιμονία του Ολιβερ και των ευεργετιδων του θολούται άπροσάτως.

Τό έαρ παρήθε ταχέως και επήθε το θερος, ότε τά κάλλη της έξοχής κατεφαινοντο εν πάση αυτών τή μεγαλοπρεπεία. Τά μεγάλα δένδρα, ανακτήσαντα την άμυην αυτών άνεβλάστησαν πυκνά φυλλώματα, και τά πρότερον γυμνά και άσκεπη μέρη μετεβλήθησαν εις σκιερά και ευάρεστα καταφύγια, όπόθεν ηδύνατό τις άνέντως να βλέπη πρό αυτού του υπό του ήλιου χυσουμένους άγρούς. Η γη περιεβλήθη τον πράσινον αυτης μανδύαν, τά δέ άνθη επλήρουν τον άέρα άρωμάτων. Το παν εχλόαζε, ηνθει, άπήστραπτε, το παν άπέπνεε χαράν και ευφροσύνην.

Εξηκολούθησαν διάγοντες τον ησυχον εκεινον βίον εν τή άγροικία της κυρίας Μαιυλάη, ουδ' έπαυσε ποσώς η παιδρότης των ενοικούντων. Ο Ολιβερ πρό πολλού άνεκτήσατο υγείαν και δυνάμεις, άλλ' άσθενής η υγιής, την αυτην έτρεφε πάντοτε στοργήν και άφροσύνην εις τους περιστοιχίζοντας αυτόν, — όπερ όμολογουμένως πολυ σύνηθε; δέν είναι. Εξηκολούθει ών πάντοτε γλυκύς, τρυφερός, περιποιητικώτατος, ως όταν η άσθενεια υπέσκαπτε τάς δυνάμεις αυτού, πάντοτε μετá προθυμίας σπειδων προς εκπλήρωσιν των ελαχίστων επιθυμιών των ευεργετιδων αυτού.

Όραϊαν τινα έσπέραν, συνώδευε την κυρίαν Μαιυλάη και την Ρόζαν εις περίπατον παρατεθέντα πλέον του συνήθους. Κατά την ημέραν το θάλλπος ην υπερβολικόν, την δ' έσπέραν εκείνην η σελήνη άνέτειλε πλησιφανής, και αυρα ελαφρά δροσρωτάτη ηρχισε πνεύουσα. Η Ρόζα ητο λίαν ευδιάθετος, ούτω δέ παιδρως συνδιαλεγόμενοι, παρέτειναν τον περίπατον των πέραν των συνήθων όρίων. Κουρασθείσης δέ της κυρίας Μαιυλάη, έπέστρεψαν βραδέως εις την οικίαν. Η νεάνις άφείλε τον πλόν της και εκάθησε πρό του κλειδοκυμβάλου κατά το σύνηθε, και μετá τινα προανακρούσματα, έπαιξεν ηχόν τινα πένθιμον και μεγαλοπρεπή. Έν η δ' επαιξεν, ηκούσθη στένουσα και δλολύουσα.

«Άγαπητή μοι κόρη!» άνεφώνησεν η προσβύτις.

Η Ρόζα ουδέν άπεκρίνατο, άλλ' έξηκολούθησε παίζουσα μετá μείζονος ταχύτητος, ως να άπέσπασεν αυτην η της θείας της φωνή εκ θλιβερών διαλογισμών.

«Ρόζα, άγάπη μου! ειπεν η κυρία Μαιυλάη, εγερθείσα εν σπουδή και κλίνασα την κεφαλήν προς την νεάνιδα. Τι έχεις; το πρόσωπόν σου είναι δακρύβρεκτον, άγαπητή μοι κόρη. Τι σε κάμνει να υποφέρης, κόρη μου;

— Τίποτε, θεία μου, τίποτε, άπεκρίνατο η νεάνις' δέν εξεύρω τί έχω, δέν ημπορώ να το παραστήσω, άλλ' αισθάνομαι ότι είμαι κακοδιάθετος άπόψε, και...

— Μήπως είσαι άσθενής, κόρη μου; ήρώτησε διακόψασα αυτην η κυρία Μαιυλάη.

— Όχι, όχι, δέν είμαι άσθενής! άπεκρίνατο η Ρόζα, φοικίδουσα, ως να κατελήφθη άφνης υπό θανασίμου βίγους. Θα περάση γρήγορα. Κλείσατε το παράθυρον, σας παρακαλώ.»

Ο Ολιβερ έστρεψε να εκτελέση την επιθυμίαν της, η δέ Ρόζα, βιάζουσα εκουτην να φανή φαιδρής, ηρξάτο παίζουσα επί φαιδρότερου ηχου' άλλ' οι δάκτυλοι της έστησαν άδρανεις επί του κλειδοκυμβάλου' κούψασα δέ το πρόσωπον δια των χειρών, έρρίφη επί τινος άνακλίντρου και άφηκε να βρούσων ενλευθέρως τά δάκρυά της, άτινα ηδύναται πλέον να συγκρατήση.

«Κόρη μου! άνεφώνησεν η γραία, θλίβουσα αυτην εις τάς άγκάλας της' ποτέ δέν σε είδα εις αυτην την κατάστασιν.

— Δέν ήθελα να σας άνησυχήσω, ειπεν η Ρόζα' άλλά ματαιώς προσεπάθησα, δέν ηδυνήθην να το κατορθώσω. Φοβούμαι μήπως είμαι άσθενής, θεία μου.»

Και ητο πράγματι άσθενής. Οτε έφερον φώς, κατεφάνη ότι κατά το βραχύ διάστημα το μεσολαβήσαν από της επιστροφής αυτών εις την οικίαν, η ζωηρά χροιά του προσώπου της εξηφανίσθη και ειχε καταστή ώγρά ως κηρίον. Και μεν η φυσιογνωμία της ουδόλως άπόλλεσε την προτέραν καλλονήν, άλλ' οι χαρακτηρισμοί του προσώπου της ησαν ήλλοιωμένοι, οι δ' όφθαλμοί άπονοι και ήμισθιστος η λαμπρότης αυτών. Μετá μίαν στιγμήν αι παρειάί της ηρχισαν να τρηφύρουνται και οι ώραιοι κυανοί όφθαλμοί της να εκτοξεύωσι βλέμματα άσυνήθη. Άκολούθως όμως η έρυθρότης εκείνη εξηφανίσθη, ως σκια νέφους διαβατικού, και επανήλθεν η προτέρα ώχρότης.

Ο Ολιβερ, όστις άνησυχως παρετήρει την προσβύτιδα, είδεν ότι αυτη σφόδρα άνησύχει εκ των τοιούτων συμπτωμάτων, και ουκ δλίγον έταράχθη και αυτός. Ίδων όμως ότι η προσβύτις προσεπάθει να φανή ότι τά θεώρου λίαν ελαφρά και άσήμαντα, άπεπειράθη να την μιμηθή και αυτός. Και επέτυχον άμφότεροι, διότι, ότε η Ρόζα επείσθη υπό της θείας της να κατα-

κλιθῆ, ειχε λάθει θάρρος και κατά το φαινόμενον έγινε καλλίτερα, διότι έβεβαίωσε αυτους ότι ητο βεβαία πως την επαύριον θα εξυπνήση υγιής και καλώς έξουσα.

«Ελπίζω, κυρία, ειπεν ό Ολιβερ ότε επέστρεψεν η κυρία Μαιυλάη, πως δέν θα ηναι σπουδαϊον το πράγμα. Η μις Μαιυλάη είναι κακοδιάθετος άπόψε, άλλά...»

Η προσβύτις όμως ένευσεν αυτη να μη εξακολουθήση, και καθήσασα εις μίαν γωνίαν του δωματίου, έτήρησεν επί τινα χρόνον σιγήν. Επί τέλους δέ, ειπε δια φωνής υποτρομούσης:

«Δέν ελπίζω αυτό, Ολιβερ. Πολλά έτη τώρα συνέζυσα μετ' αυτης ευτυχής. . . ίσως μάλιστα υπέρ το δέον ευτυχής! Και δυνατήν να ήλθεν ό καιρός, καθ' αν πρέπει να όπροσώ και δυστυχήματα' ελπίζω όμως ότι ούχι τόσο μέγα δυστύχημα.

— Οποϊον δυστύχημα, κυρία; ήρώτησεν ό Ολιβερ.

— Το τρομερόν δυστύχημα, ειπεν η γραία δια φωνής άσθενεστάτης, να χάσω την προσφιλή μου κόρην, την όποιαν επί μακρόν χρόνον εθεώρουν ως την μόνην παρηγορίαν μου, την μόνην ευτυχίαν μου!

— Ω, ό Θεός να μας φυλάττη! άνεφώνησεν ό Ολιβερ μετá ζωηρότητος.

— Είθε, παιδί μου, ειπεν η γραία συνάπτουσα τάς χείρας.

— Άναμφιβόλως ουδεις ύπάρχει φόβος να πάθωμεν τόσω τρομεράν δυστυχίαν! ειπεν ό Ολιβερ. Πρά δύο μόλις ώρων ητο κάλλιστα εις την υγείαν της.

— Τώρα όμως είναι κάκιστα, άπεκρίνατο η κυρία Μαιυλάη. Και η άσθενεία της ημπορεί να χειροτερεύση, είμαι βεβαία. Ω Ρόζα μου, άγαπητή μου Ρόζα! τί θα γίνω χωρίς αυτην;

Οι άπελπιστικοί ούτοι συλλογισμοί κατεβασάνιζον την δυστυχή προσβύτιδα, όστε ό Ολιβερ, καταστέλλων την ιδίαν θλίψιν προσεπάθησε να την καταπραύνη και την καθικέτευσεν ενθέρμως δι' άγάπην αυτης της προσφιλοϋς άσθενούς να καθησυχάση.

«Και συλλογίσθητε, κυρία, ειπεν ό Ολιβερ, ου τά δάκρυα μεθ' όλας τάς προσπαθείας του προς συγκράτησιν αυτών έφρεον άφθονα, συλλογίσθητε πόσον είναι νέα και άγαθή' όποϊον βάλσαμον παρηγορίας εγγείει εις την ψυχήν των περιστοιχίζόντων αυτην. Είμαι βέβαιος. . . βεβαιότατος είμαι. . . χάριν ύμων η όποια έσθε ώσαύτως τόσον άγαθή. . . χάριν αυτης. . . χάριν όλων τους όποϊους καθιστῆ ευτυχής, ότι δέν θ' αποθάνη. Ο Θεός δέν θα ήσθη ναποθάνη τόσω νέα.

— Σιωπή! ειπεν η κυρία Μαιυλάη, επιθείσα την χείρα επί της κεφαλής του Ολιβερ. Σάπτεσαι ως παιδίον, καλέ μου Ολιβερ' και πλανῶ-

σαι, ὅσα ὀρθὰ καὶ φυσικὰ ἂν φαίνονται ὅσα λέγεις. Ἀλλὰ μοὶ ὑπενθυμίζεις τὰ καθήκοντά μου· τὰ εἶχον πρὸς στιγμήν λησμονήσει, Ὁλιβερ' ἐλπίζω ὅμως νὰ τύχω συγγνώμης διὰ τοῦτο· διότι εἶμαι γραῖα καὶ πολλὰς εἶδον ἀσθενείας καὶ πολλοὺς νεκροὺς, ὥστε εἰξέσω κάλλιστα τὴν θλίψιν τῶν ἐπιζώντων· εἶδον ἀρκετοὺς καὶ εἰξέσω ὅτι οὐδὲν σημαίνει ἂν ἦναι τις νέος ἢ ἀγαθός, οὐδὲ σώζεται διὰ τοῦτο χάριν τῶν φιλοῦντων αὐτόν. Τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ μὴ λυπῆ, ἀλλὰ νὰ παρηγορῆ ἡμᾶς μάλλον· διότι ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος, καὶ τοιαῦται ἀπόλεια δεικνύουσιν ἡμῖν προδήλως ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλος κόσμος, κρείστων τοῦ παρόντος, καὶ ὅτι βραχεία ἢ φέρουσα εἰς τοῦτον ὁδός. Γενηθῆτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου! Ἀλλὰ τὴν ἀγαπῶ, καὶ ἐκείνος μόνον γινώσκει πόσον μοὶ εἶναι προσφιλές!

Ὁ Ὁλιβερ εἶδε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ταῦτα εἶποσα ἡ κυρία Μαιυλάη, κατέστειλε παράντα τὴν θλίψιν αὐτῆς, ἔπαυσε τὰ δάκρυα, καὶ ἀνέλαβε τὸ σύνθημα γαλήνιον καὶ ἤρεμον παράστημα. Ἐπι δὲ μάλλον ἐξεπλάγη ἰδὼν ὅτι διετήρει τὴν τοιαύτην ψυχικὴν ἡρεμίαν, καὶ ὅτι καίτοι ὑπὸ τοσοῦτων φόβων καὶ μεριμνῶν καταθασανίζομένη, πάντοτε ἐκυρίευεν ἑαυτῆς καὶ εἰς πάντα ἐπήρει, ἐκπληροῦσα μετὰ προθυμίας πάντα τὰ ὑπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα, καὶ μάλιστα, ἂν ἔκρινέ τις ἐκ τοῦ ἑωυτεριοῦ, μετὰ τινος φαιδρότητος. Ἀλλ' ἦτο νέος ἔτι, καὶ ἠγγύει ὁπόσα ἠδύνατό τις ἐν τοιαύταις περιστάσεων ἀγογγύστως νὰ ὑποστῆ, ὅταν ἐκέκτητο ῥώμην ψυχῆς ἀκούσαν· καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ το γινώσκῃ ὅταν καὶ αὐτοὶ οἱ κεντημένοι τοιαύτην ῥώμην ψυχῆς πολλάκις ἀγνοοῦσι τοῦτο;

Ἡ ἐπελοῦσα νῆξ ἐπήρξε τὰς ἀνησυχίας αὐτῶν, τὴν δὲ πρῶταν τῆς ἐπαύριον τὰ προαισθημάτα τῆς κυρίας Μαιυλάη κατεδείχθησαν ὀρθά. Ἡ Ῥόζα εὐρίσκειτο ἐν τῷ πρώτῳ σταδίῳ πυρετοῦ βραδέως καὶ ἐπικινδύνου.

«Ἐἶναι χρεῖα δραστηριότητος, Ὁλιβερ, καὶ δὲν πρέπει νὰ φερόμεν εἰς ἀνωφελῆ καὶ ἄγονον λύπην, εἶπεν ἡ κυρία Μαιυλάη, ἐπιθεῖσα τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ ἰδοῦσα ἀτενῶς τὸ παιδίον. Εἶναι ἀνάγκη νὰ διαθεθῆσθῃ ὅτι τάχιστα ἢ ἐπιστολὴ αὐτῆ εἰς τὸν κύριον Λόσμπερν, πρέπει νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸ χωρίον, τὸ ὅποιον τέσσαρα μόνον μίλια ἀπέχει ἐντεῦθεν, ὅταν ὑπάγῃς διὰ τῆς ἀτραποῦ, καὶ ἐκεῖθεν δι' ἐπίτηδες ἐπίπου ταχυδρόμου νὰ τὴν ἀποστείλῃς εἰς Τσέρτσου. Εἰς τὸ πανδοχεῖον ἢ εὔρησ ἀνθρώπους νὰ φροντίσωσι ὅπως εὐρωσιν ἕνα ταχυδρόμον. Εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ ἐκπληρώσῃς κατὰ γράμμα τὴν παραγγελίαν ταύτην.»

Ὁ Ὁλιβερ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἡ ἔκφρασις τῆς φυσιογνωμίας του ἐμαρτύρει, ὅτι ἐφλέ-

γετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐκπληρώσῃ τάχιστα τὴν παραγγελίαν.

Ἄιδου καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ, εἶπεν ἡ κυρία Μαιυλάη μετὰ τινος σκέψιν· ἀλλὰ δὲν ἔχω εἰσέτι ἀποφασίσαι ἂν πρέπει νὰ τὴν ἀποστείλω τώρα ἢ νὰ περιμείνω νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς τύχης τῆς Ῥόζας διὰ νὰ τὴν στείλω. Ἐπεθύμου, νὰ τὴν κρατήσω μέχρις οὗ ἀπολέσωμεν πᾶσαν ἐλπίδα.

— Εἶναι καὶ αὐτὴ διὰ τὸ Τσέρτσου, κυρία; ἠρώτησεν ὁ Ὁλιβερ, ἐν τῇ ἀνυπομονῇ αὐτοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας τείνας τὴν χεῖρα ἵνα λάβῃ τὴν ἐπιστολήν.

— Ὁχι, ἀπεκρίνατο ἡ προσεῦτις καὶ ἔδωκεν αὐτῇ μηχανικῶς τὴν ἐπιστολήν.

Ὁ Ὁλιβερ ἀνέγνω τὴν διεύθυνσιν καὶ εἶδεν ὅτι ἐστὲλλετο πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Ἐρρίκον Μαιυλάη εἰς τὴν ἑπαυλίαν λόρδου τινός, οὗ τὸ ὄνομα δὲν εἶχεν ἕως τότε ἀκούσει.

«Νὰ τὴν ὑπάγω καὶ αὐτὴν, κυρία; ἠρώτησεν ὁ Ὁλιβερ, παρατηρῶν ἀνυπομόδως τὴν κυρίαν Μαιυλάη.

— Ὁχι, ἀπεκρίνατο αὐτῆ, λαβοῦσα ὀπίσω τὴν ἐπιστολήν, προτιμῶ νὰ περιμείνω ἕως αὐρίου τὴν πρῶταν.»

Καὶ ἐνεχείρισε τὸ βαλάντιόν τῆς εἰς τὸν Ὁλιβερ, ὅστις ἀνεχώρησε κατεσπασμένως.

Ἐτρεξεν ἀνὰ μέσον τῶν ἀγρῶν, ἡ τῶν χωριζουσῶν αὐτοὺς μικρῶν ἀτραπῶν, αἵτινες τοῦ μὲν ἐκρύπτοντο ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν ὀρίμων ὑψηλῶν σταχυῶν, τοῦ δὲ διέσχιζον τὴν πεδιάδα, ἔνθα θερικταὶ ἠσυχλοῦντο εἰς τὸ ἔργον τῶν ἴστατο δὲ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπὶ τινος δευτερόλεπτα ἵνα ἀναπνεύσῃ, μέχρις οὗ καθίθρων καὶ κατακεκοιμημένος ἐφύσασεν εἰς τὴν πλατείαν τῆς ἀγορᾶς τοῦ χωρίου.

Καὶ ἔστη ἐπὶ μικρὸν καὶ προσεῖδε περὶ αὐτὸν διὰ νὰ εὐρῆ τὸ πανδοχεῖον. Εἶδεν ἐν ἐμπορικὸν κατάστημα οὗ οἱ τοῖχοι ἦσαν κεχρωματισμένοι λευκοί, ἐν ζυθοπωλείον ἐρυθρὸν ἔχον χρωματισμὸν, ἐν δημαρχεῖον χρωματισμὸν ἔχον κίτρινον, καὶ εἰς μίαν τῆς πλατείας γωνίαν μεγάλην τινὰ οἰκίαν μὲ πράσινα παραθυρόφυλλα, φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν, *Πανδοχεῖον τοῦ ἁγίου Γεωργίου*, ἣν μόλις ἰδὼν ἔτρεξεν ἀμέσως ἐκεῖ.

Ὁ Ὁλιβερ ὠμίλησεν εἰς τὸν ἠνίοχον, ὃν εὐρε χάσκοντα πρὸ τῆς θύρας, καὶ ὅστις εὐθὺς ὡς ἐνόησε περὶ τινος πρόκειται τὸν παρέπεμψεν εἰς τὴν ὑπηρετήν, ὅστις πάλιν, ἀφ' οὗ πρῶτον ἤκουσε τὴν αὐτὴν διήγησιν τὸν παρέπεμψεν εἰς τὸν πανδοχέα. Ἦτο δ' οὗτος ὑψηλὸς τις καὶ ἀστεῖος ἀνὴρ, κυανῶν φέρων λαίμοδετον καὶ λευκὸν πῖλον, περισκελίδας ἐκ χρυσοῦ ἐροῦχου καὶ ὑψηλὰ ὑποδήματα· κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς ἀντικίας παρὰ τὴν θύραν τοῦ ἵπποστασίου καθαρίζων δι' ἀργυρᾶς ὀδοντογλυφίδος ταῦς ὀδόντας του.

Ἀκούσας τὴν αἴτησιν τοῦ Ὁλιβερ, μετέβη βραδεὶ τῷ βήματι εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ ἔγραψε μίαν ἀπόδειξιν παραλαβῆς τῶν χρημάτων, δι' ὃ ἀρκετὸν παρήλαε διάστημα χρόνου. Ἀφ' οὗ δὲ τέλος, ἐγένετο καὶ ἐξωφλήθη ἡ ἀπόδειξις ἐδέησε νὰ ἐπισαχθῇ ὁ ἵππος καὶ νὰ ἐτοιμασθῇ ὁ ταχυδρόμος, αἵτινα ἐπήνεγκον δέκα ἐπιλεπτῶν ἀργοπορίαν. Καθ' ὄλον δ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ὁ Ὁλιβερ φλεγόμενος ὑπὸ ἀνυπομονῆς καὶ ἀνησυχίας, ἤθελον ἂν ἦτο δυνατὸν αὐτὸς νὰ πηδήσῃ ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ νὰ τρέξῃ ἀπὸ ρυτῆρος μέχρι τοῦ ἐπομένου σταθμοῦ. Ἐπὶ τέλους τὰ πάντα ἠτοιμάσθησαν καὶ τὸ γραμματίον παρεδόθη τῷ ταχυδρόμῳ μετὰ πολλῶν συστάσεων νὰ το κομίσῃ τάχιστα· ὁ ταχυδρόμος ἐπτόρρισε τὸν ἵππον καὶ ἀνεχώρησε καλπάζων.

Ἡ βεβαιότης ὅτι θὰ κατέφθανεν ἄνευ ἀναβολῆς βοήθεια εἰς τὴν ἀσθενῆ, ἀνεκούρισεν ὀπισθοῦν τὸν Ὁλιβερ, ὅστις ἐξῆλθε τότε τοῦ πανδοχείου· ἀλλ' ἡ μόλις ἐμελλε νὰ διαβῇ τὴν θύραν τῆς αὐλῆς καὶ συνεκροσθῆ καθ' ὑψηλοῦ τινός ἀνδρός, δι' εὐρέως μανθίου περιτετυλιγμένου, εἰσερχομένου δὲ κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμήν εἰς τὸ πανδοχεῖον.

«Ἄ! εἶπεν ὁ ἀνὴρ ἐκείνος ἰδὼν ἀτενῶς τὸν Ὁλιβερ καὶ ὀπισθοχωρήσας ἀποτόμως· τί εἶναι αὐτό;

— Σὰς ζητῶ συγγνώμην, σὲρ, εἶπεν ὁ Ὁλιβερ. Βεβιαζόμενος ἐν ἐπιστρέφῳ εἰς τὸ σπίτι καὶ δὲν σας εἶδα ὅτι ἤρχεσθε.

— Νὰ πάρῃ ὁ διὰβολός! εἶπεν ἐκεῖνος ταπεινῆ τῇ φωνῇ, ἐξακοντίσας κατὰ τοῦ Ὁλιβερ βλέμμα ἀπαίσιον. Ποῖος ἦν τὸ ἐπίστευε· καὶ στάκτη ἂν τον ἔκανε, ὅτι ἦτο καλὸς νὰ σου ἀναστηθῇ καὶ νὰ εὐρεθῇ μέσ' ἔς τὸν δρόμον σου!

— Δυποῦμαι πολὺ, σὲρ, ἐτραύλισεν ὁ Ὁλιβερ, ὅν τὸ ἄγγιον τοῦ ξένου βλέμμα κατετρόμαξε· ἐλπίζω πῶς δὲν σας ἐκτύπησα!

— Κικὸς περιδρομος! ὑπετονθόρρισε ἐκεῖνος, τρίλων τοὺς ὀδόντας, ἐν μεγίστῃ ἐξάψει· εἰς εἶχα μόνον τὸ θάρρος νὰ ἔλεγα μίαν λέξιν, ὅτι τον ξεφορτονόμην καὶ ἀπόψε ἀκόμη. Πανούκλα νὰ σε κόψῃ καὶ νὰ σε θερίσῃ, βρωμύσκυλο! Τί θέλεις εἰδῶ, βρέ;

Καὶ ἀνύψωσεν ἀπειλητικῶς τὴν πυγμὴν, ἔτριξε τοὺς ὀδόντας καὶ προσχώρησε κατὰ τοῦ Ὁλιβερ, καθ' οὗ ἐφάνετο σκοπὸν ἔχον νὰ κατενέγκῃ σφοδρὸν κτύπημα, ἀλλ' ἔπρεσε βαρὺς χαιμαὶ, σπαίρων καὶ ἀφρίζων ἐκ λύσσης. Ὁ Ὁλιβερ ἐθεώρησε πρὸς στιγμήν τοὺς φοικώδεις σπασμοὺς τοῦ παράφρονος ἐκείνου (διότι ὡς τοιοῦτον ἐξέλαθεν αὐτόν) καὶ ἔσπευσε εἰς τὸ πανδοχεῖον, ὅπως καλέσῃ εἰς βοήθειαν. Ὅτε δὲ εἶδεν ὅτι εἰσεκόμισαν αὐτόν εἰς τὸ πανδοχεῖον, ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, τρέγων πάσῃ δυνάμει, ὅπως ἀνακτήσῃται τὸν ἀπολεσθέντα χρόνον, καὶ ἀναλογιζόμενος μετ' ἐκπλήξεως καὶ φόβου τινός

μετεχούσης τὴν ἀλλόκοτον μορφήν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου.

Τὸ περιστατικὸν ὅμως τοῦτο δὲν ἀπησχόλησεν ἐπὶ μακρὸν τὸν λογισμὸν του. Ὅτε ἐφθασεν εἰς τὴν ἀγορικίαν, τὴν διάνοιάν του ἀπερρόφησε καθ' ὀλοκληρίαν ἕλλα ἀντικείμενον, καὶ πᾶσα περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀφορῶντων σκέψις ἐξηφανίσθη.

Ἡ κατάστασις τῆς Ῥόζας Μαιυλάη ἐχειροτέρευσε ταχέως, καὶ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου εἶχε παραληρήματα. Εἰς ἰατρὸς τοῦ χωρίου ἔμνευε διαρκῶς πλησίον αὐτῆς. Ἐξετάσας καλῶς τὴν πάσχουσαν, ἔλαβε τὴν κυρίαν Μαιυλάη κατὰ μέτρος καὶ εἶπεν αὐτῇ ὅτι ἡ ἀσθένεια ἦτο σοβαροτάτη, καὶ ἡ θεραπεία τῆς ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς θαῦμα.

Ποσάκις, κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτός, δὲν ἠγέρθη ὁ Ὁλιβερ, καὶ δὲν μετέβη ἀκροποδητὴ βαδίζων μέχρι τῆς κλίμακος, ὅπως ἀκουσθῇ τί συνέβαινε ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς ἀσθενούς! Πολλάκις δὲ, ἀκούων κίφνης κρότον βημάτων, ἔτρεμεν ὄλος καὶ ψυχρὸς ἰδρὸς περιέβρεχεν αὐτόν, φοβόμενον μὴ ἐπῆλθε φοικώδης συμφορὰ, ἣν οὐδὲ νῆναλογισθῆ εἶχε τὴν δυνάμιν. Ἡ θερμότης δὲ ἀπασάν τῶν δεήσεων, ὅσας μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐποίησεν, οὐδὲ νὰ παραβληθῇ ἠδύνατο πρὸς τὰς ἰασηρίους εὐχὰς ὡς ἀπηθύονε τότε εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπὲρ ζωῆς καὶ ὑγείας τῆς προσφιλοῦς νεανίδος, διατρεχούσης τὸν ἔσχατον κίνδυνον.

Ἡ ἀγωνία, ἡ σκληρὰ καὶ φοικώδης ἀγωνία, ἦν αἰσθανόμεθα, ὅταν ἀκίνητοι παρὰ τὴν κλίνην τρυφερῶς ἀγαπωμένου ὄντος βλέπομεν τὴν ζωὴν αὐτοῦ κινδυνεύουσαν καὶ πλησιάζουσαν νὰ σθεσθῇ ἢ βαρύνουσα τότε τὸν ἡμέτερον νοῦν ἀπάγωνσις, ἐξ ἧς ἡ μὲν καρδία πάλλεται σφοδρῶς, ἢ δ' ἀναπνοὴ διακόπτεται· αἱ φθεραὶ εἰκάνες, ὡς ἀναπαρίστησιν ἢ ἡμέτερά φαντασία, ὁ πυρετώδης πόνος τοῦ νὰ ποιήσωμεν κατὰ τι πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ ἀσθενούς, πρὸς ἀποσάθῃσιν τοῦ κινδύνου, καθ' οὗ ἀνίσχυροὶ ἀποβαίνουσιν αἱ ἡμέτεραι προσπάθειαι· ἡ βαβεία καὶ ὀλιβερὰ ἀθυμία, ἣν διεγείρει ἐν ἡμῖν ἡ συνειδήσις τῆς ἡμέτερας ἀδυναμίας—εἰσι φοικώδεις καὶ οὐδεμία βάσινος δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς ταύτας, οὐδεμία δὲ σκέψις καὶ οὐδεμία παραμυθία ἰσχύουσι νὰ μετριάσωσιν αὐτὰς ἐν ταῖς στιγμαῖς ἐκείναις τῆς πυρετώδους ἀγωνίας καὶ τῆς ἀπογνώσεως!

Ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα καὶ σύμπασα ἡ ἀγορικία ἦτο κατηφῆς καὶ σιωπηλὴ· ὠμίλου μόνον σιγανῆ τῇ φωνῇ, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐποφαινόντο εἰς τὴν θύραν πρόσωπα, ὧν ἡ φυσιογνωμία ἐνέφαινε ἀνησυχίαν καὶ φόβον, γυναικες δὲ καὶ παιδία ἀπεμακρύνοντο κλαίοντα. Καθ' ὄλον τὴν ὀλιβερὰν ἐκείνην ἡμέραν καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὁ Ὁλιβερ περιεπάτει βρα-

δέος ἐν τῷ κήπῳ, ἀνυψῶν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ μέρος τοῦ κοιτῶνος τῆς ἀσθενούς, καὶ φέροντο ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ καὶ μόνῃ τοῦ νὰ ἴδῃ σθενόμενον τὸ φωτίζον τὸ παράθυρον φῶς, ὅπερ θὰ ἦτο σημεῖον θανάτου. Ἡ νύξ ἦτο βαθεῖα, ὅτε ἀφίκετο ὁ κύριος Λόσμπερν. «Εἶναι σκληρὸν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἰατρός· τόσῳ νέκ, τόσῳ ἀξιαγάπητος. . . ἀλλ' ἐλάχισται δυστυχῶς ἀπολείπονται ἐλπίδες.»

Τὴν πρωῒαν τῆς ἐπαύριον λαμπρὸς ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, τοσοῦτῳ λαμπρὸς, ὡς εἰμὴ ἐφώτιζε δυστυχίας μηδὲ ὀδύνας· καὶ ἐν τῷ περὶ αὐτὴν ἡ χλόη, τὰ ἀνθη, τὰ πάντα ἀπέπνεον ζῶν, ὑγίαιαν, χαρὰν, ἡ καλὴ νεῆνις ἐφθινε γοργῶς. Ὁ Ὀλιβερ μετέβη βραδεὶ τῷ βήματι εἰς τὸ παλαιὸν κοιμητήριον, ἐκάθησεν ἐφ' ἐνὸς χλοεροῦ ὄχθου, καὶ ἐκλαυσε δι' αὐτὴν ἐν σιγῇ, ἐν τῷ μόνῳ ἐκείνῳ τόπῳ.

Ἡ φύσις ἦτο κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὠραία καὶ οἱ πλέοντες εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς ἀγροὶ κατέβηγον τὴν ὄραον· τὰ πτηνὰ ἐκελάδουν φαιδρῶς καὶ ἀρμονικώτατα, καὶ ἵπταντο περιχαρῆ ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον. Πανταχοῦ τέλος τὰ πάντα προσκάλουν ἀκέφεις χαρμωσύνους, καὶ ὅτε τὸ παιδίον ἔστρεψε περὶ αὐτὸ τοὺς ἐρυθροὺς ἐκ τῶν δακρῶν ὀφθαλμοὺς του καὶ εἶδε, τῷ ἐπὶ πᾶσιν ὀφθαλμοῦσι τῆς σκέψης ὅτι δὲν ἦτο καιρὸς διὰ θάνατον, ὅτι ἡ Ῥόζα δὲν θάπτετο βεβαίως, ἀφ' οὗ τὰ πάντα ἐν τῇ φύσει ἦσαν ἰλαρὰ καὶ εὐφρόσυνα· ὅτι ὁ τάφος ἤρμοζεν εἰς τοὺς παγετοὺς τοῦ χειμῶνος καὶ οὐχὶ εἰς τὰ ῥώματα τοῦ θέρους. Παρὰ μικρὸν δ' ἐσκέπτετο ὅτι τὸ σάβανον μόνον γέροντας περιέβαλλε, καὶ ὅτι αἱ πένθιμοι αὐτοῦ πτυχαὶ οὐδέποτε ἐκάλυπτον τὸ ἀκμαῖον καὶ εὐχαρὶ κάλλος.

Ὁ ἦχος τοῦ κώδωνος τῆς ἐκκλησίας διέκοψε ὀλιβερῶς τοὺς ἀπελεῖς αὐτοῦ διαλογισμούς. Καὶ ὁ πένθιμος καὶ βυρῆς τοῦ κώδωνος ἦχος ἀνήγγελε κηδείαν. Βίσηλθον δ' εἰς τὸ κοιμητήριον χωρικοὶ τινες συνοδεύοντες τὸ φέρετρον, καὶ φέροντες λευκὰς ταινίας, διότι ὁ νεκρὸς ἦν κόρης· ἀπεκαλύφθησαν ἅπαντες πλησίον λάκκου τινὸς καὶ μεταξὺ τῶν θρηνοῦντων ὑπῆρχε καὶ ἡ μήτηρ. . . μήτηρ ἀπορφανισθεῖσα τοῦ τέκνου τῆς! Καὶ ὅμως ὁ ἥλιος ἐξηκολούθει ἐτι φωτίζων λαμπρῶς, καὶ τὰ πτηνὰ φαιδρῶς κελαιδοῦντα.

Ὁ Ὀλιβερ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀναλογιζόμενος ὅποσα ἀγαθὰ ἐπεδαψίλευσεν αὐτῷ ἡ ἀσθενὴς νεῆνις, καὶ δεόμενος νὰ μὴ στερηθῇ τῆς εὐκαιρίας ἵνα δεῖξῃ αὐτῇ πολλάκις τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του. Οὐδένα λόγον εἶχε νὰ θεωρῇ ἑαυτῶν ἁμελήσαντα περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πρὸς ταύτην καθήκοντων, διότι πάντοτε διετέλεσεν ἀφοσιωμένος αὐτῇ, καὶ προθυμώτατος εἰς τὴν πλήρωσιν πάσης αὐτῆς ἐπιθυμίας· καὶ ὅμως ἐνεθυμῆτο τόσας καὶ τόσας περιστάσεις, καὶ ὡς ἐφαντάζετο ὅτι ἡδύνατο νὰ

δείξῃ πλείονα ζῆλον καὶ προθυμίαν, καὶ ἐλυπεῖτο πολὺ διότι δὲν το ἔκαμεν. Ὀφείλομεν νὰ προσέχωμεν πάντοτε εἰς τὴν διαγωγήν μας πρὸς ἐκείνους, μεθ' ὧν ἐσμὲν συνδεδεμένοι ἐν τῷ βίῳ, διότι ἕκαστος νεκρὸς ὑπομνήσκει τοῖς ἐπιζῶσιν ὅτι παρέλιπον τόσῳ πολλὰ τῶν πρὸς αὐτὸν καθήκοντων καὶ ἐξετέλεσαν τόσον ὀλίγα, ὅτι πολλὰ ἐλησμόνησαν, πολλὰ ἠμέλησαν, τοιαῦται δ' ἀναμνήσεις εἰσι πικρόταται. Ἦ ἀνωφελὴς καὶ ἀνεπαρόρθωτος τύψις τοῦ συνειδότος εἶναι ἀλγενοτάτη· καὶ πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῆς, ὡς ποιῶμεν τὸ ἀγαθὸν ἐν καιρῷ πάντοτε.

Ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἡ κυρία Μαιουλάη ἐκάθητο εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν. Ἰδὼν ταύτην ὁ Ὀλιβερ ἐρήγησε, διότι ἡ πρεσβυτικὴ οὐδ' ἐπὶ στιγμήν ἐγκατέλιπε τὸ προσκεφάλαιον τῆς ἀνεψίας τῆς, καὶ μετὰ τρόμου ἠρώτησεν ἀν' ἐπὶ ἠλθε μεταβολὴ τῆς εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀσθενούς. Ἐμαθε δὲ ὅτι ἡ Ῥόζα ἔπεσεν εἰς βαθύτατον ὕπνον, καὶ μετὰ τὴν ἐξέγερσιν αὐτῆς θὰ κατεφάνετο ἂν ἐμελλε ἡ νύκτωρ ἀνάστασις καὶ νὰ ζήσῃ, ἢ νὰ ποχαιρετίσῃ αὐτοὺς τὸ τελευταῖον καὶ νὰ ποθάνῃ.

Ὁ Ὀλιβερ ἐκάθησεν ἐν σιγῇ, καὶ τὸν ἐλάχιστον ἀκροώμενος κρότον ἐπὶ πολλὰς ὥρας· παρετέθη τὸ γεῦμα, ἀλλ' οὐτε ἡ κυρία Μαιουλάη, οὐτε ἐκεῖνος ἤψαντο αὐτοῦ. Δι' ἀφρημένου βλέμματος δεικνύοντος ὅτι ἀλλάχασε ἐπλανῶντο οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν, παρηκολούθουν τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου κλίνοντος πρὸς τὴν δύσιν αὐτοῦ καὶ διαχέοντος τὰ ζωρὰ ἐκεῖνα χρώματα, ἅτινα προαγγέλλουσι πάντοτε τὴν δύσιν του. Μετὰ μικρὸν ἤκουσαν κρότον βημάτων, καὶ ὡς ἐξ ἐμφύτου ὄρμης ἔτρεξαν ἀμφότεροι εἰς τὴν θύραν, ὅτε ὁ κύριος Λόσμπερν εἰσῆλθε.

«Τί εἰδήσεις; ἠρώτησεν ἡ πρεσβυτικὴ. Λέγετε ὕψιμα! Δὲν ἔμπορὸν νὰ ζήσῃ ἐν τοιαύτῃ ἀγωνίᾳ. Τὸ πᾶν προτιμῶ, ἐκτὸς τῆς ἀθεσβιαστικῆς ταύτης· ὦ, ὀμιλήσατέ μοι καθαρὰ, σὰς ἐξορκίζω!

— Καθησυχάσατε, εἶπεν ὁ ἰατρός, στηρίζας αὐτὴν εἰς τοὺς βραχίονάς του· καταπραῦνθητε, ἀγαπητὴ κυρία, σὰς παρακαλῶ.

— Ἄφετέ με νὰ τρέξω ἐκεῖ! εἶπεν ἡ κυρία Μαιουλάη διὰ φωνῆς πνιγρᾶς· ἀγαπητὴ μου κόρη! ἀπέθανεν! ἐχάθη!

— Ὅχι! ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ζωρῶς ὁ ἰατρός· ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθὸς καὶ εὐσπλαγχνός· θὰ ζήσῃ αὐτὴ, ἵνα ἐπὶ πολλὰ ἀκόμη ἔτη μᾶς καθιστᾷ εὐδαίμονας.»

Ἡ κυρία Μαιουλάη ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα καὶ προσεπάθησε νὰ συνάψῃ τὰς χεῖρας· ἀλλ' ἡ ῥώμη τῆς ψυχῆς, ἡ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον συγκρατήσασα αὐτὴν, ἀνῆλθεν εἰς οὐρανοὺς μετὰ τῆς πρώτης εὐχαριστηρίου δεήσεως, καὶ ἔπεσε λιποθύμος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ σπεύσαντος πρὸς βοήθειαν αὐτῆς ἰατροῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΓ'

Προεισαγωγικαὶ λεπτομέρειαι περὶ τινος νεοῦ, καὶ νέον συμβεβηκὸς τοῦ Ὀλιβερ.

Ἡ εὐτυχία ἦν ὑπέρμετρος καὶ δυσφόρητος. Ὁ Ὀλιβερ ἔμεινεν ἐνὸς, ἄκαυδος, ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ἀπροσδοκῆτου ἀγγέλιματος· οὐτε λέξιν νὰ διαρθρῶσῃ ἠδύνατο, οὐτε δάκρυα νὰ χύσῃ· μόλις ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ ἐννοῇ τὰ περὶ αὐτὸν· περιεπάτησεν ἐπὶ πολὺ, ἀναπνέων τὸν καθαρὸν τῆς ἐσπέρας ἀέρα. Τέλος κατώρθωσε νὰνακουφισθῇ διὰ χειμάρρου δακρῶν, νὰ σκεφθῇ καλῶς τὴν ἐπελθοῦσαν εὐτυχὴ μεταβολὴν καὶ νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ἀπῆλλάγη τοῦ λοιποῦ τῆς ἀφορήτου ἀγωνίας, ἧς τὸ βάρος κατεπίεζε τὴν καρδίαν του.

Ἐἶχε νυκτώσει σχεδὸν, ὅτε ἐπανήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν κατάρρατος ἀνδρών, ἅτινα εἶχε μετὰ ἰδιαζούσης ἐπιμελείας δρέψει, ὅπως κοσμήσῃ τὸν κοιτῶνα τῆς ἀσθενούς. Ἐν τῷ ἐβάδιζε κούφῳ τῷ ποδί, ἤκουσεν ἔπισθεν αὐτοῦ κρότον ἀμάξης ἐρπυμένης μετὰ ταχύτητος· ἐστράφη καὶ εἶδε μίαν ταχυδρομικὴν ἄμαξαν, ἧς οἱ ἵπποι ἔτρεχον ἀπὸ ρυτῆρος· ἐπειδὴ δὲ ἡ ὁδὸς ἦτο στενὴ, ὁ Ὀλιβερ παρεμέρισεν εἰς τινὰ θύραν τοῦ κήπου, ὅπως διέλθῃ.

Καίτοι ὅμως τάχιστα διῆλθε πρὸ αὐτοῦ ἡ ταχυδρομικὴ ἄμαξα, ὁ Ὀλιβερ διέκρινεν ἀνθρωπὸν τινὰ, βαμβυκακρὸν φέροντα σκούφον, οὗ ἡ μορφή δὲν ἦτο παντάπασιν ἀγνωστὸς αὐτῷ, ἀλλ' ἦν δὲν ἔλαθε καιρὸν νὰναγνωρίσῃ. Μετὰ μίαν στιγμήν ὁ βαμβυκακρὸς σκούφος προέκυψεν ἐκ τῆς θυρίδος τῆς ἀμάξης, καὶ φωνὴ στέντορος διέταξε τὸν ἡνίοχον νὰ σταθῇ, ὅπερ οὗτος ἐποίησεν ὅτε κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ τοὺς ἵππους, καὶ ἡ αὐτὴ φωνὴ προσεκάλεσε τὸν Ὀλιβερ ὀνομαστί.

«Ἐδῶ! Ὀλιβερ, τί κάμνει; ἡ μὲς Ῥόζα. . . Ὀλιβερ.

— Σαῖς εἰσθε, Τζάιλς;» ἀνεφώνησεν ὁ Ὀλιβερ, τρέξας ἵνα φθάσῃ τὴν ἄμαξαν.

Ὁ Τζάιλς προσέβηκεν αὐτῷ τὸν βαμβυκακρὸν σκούφον του καὶ ἠτοιμάζετο νὰποκριθῇ, ὅτε νεανίας τις καθήμενος εἰς τὴν ἐτέραν γωνίαν τῆς ἀμάξης, ἔστρεψεν αὐτὸν ἀποτόμως ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ἠρώτησε μετὰ βίας πῶς εἶχεν ἡ ἀσθενὴς.

«Ἐνὶ λόγῳ, εἶπε, καλλίτερα ἢ χειρότερα;

— Καλλίτερα. . . πολὺ καλλίτερα, ἔσπευσε νὰποκριθῇ ὁ Ὀλιβερ.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἀνεφώνησεν ὁ νέος. Ἐἶσθε βέβαιος περὶ τοῦτου;

— Βεβαιώτατος, σὲρ, ἀπεκρίνατο ὁ Ὀλιβερ. Πρὸ ὀλίγων μόλις ὥρων ἐκαλλιτέρευσε, καὶ ὁ κύριος Λόσμπερν διαβεβαίωσεν ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον κίνδυνος.»

Ὁ νέος δὲν εἶπεν ἄλλην λέξιν, ἀλλ' ἀνοίξας τὴν θυρίδα, ἐπήδησεν ἑλαφρῶς κατὰ γῆς, καὶ

λαβὼν τὸν Ὀλιβερ ἐκ τοῦ βραχίονος, ἔφραξεν αὐτὸν πλησίον του.

«Ἔσται καθ' ὀλοκληρίαν βέβαιος; Μὴ τυχὸν ἀπατάσαι, μικρὸν μου; ἠρώτησε διὰ φωνῆς ὑποτρεμούσης. Μὴ μὲ πλανᾷς μὲ ἐλπίδας ἀπατηλάς καὶ ἀπραγματοποιήτους.

— Δι' ὅλον τὸν κόσμον δὲν θὰ ἔκαμα τοιοῦτόν τι, σὲρ, ἀπεκρίνατο ὁ Ὀλιβερ. Ἦμπορεῖτε νὰ δώσητε πίστιν εἰς τοὺς λόγους μου. Ὁ κύριος Λόσμπερν εἶπε κατὰ λέξιν, ὅτι θὰ ζήσῃ αὐτὴ ἵνα ἐπὶ πολλὰ ἀκόμη ἔτη μᾶς καθιστᾷ εὐτυχεῖς. Τὸ ἤκουσα ὁ ἴδιος.»

Καὶ δάκρυα ἔτρεχον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ὀλιβερ, ἀναμιμνησκομένου τῆς τοσαύτης χαρᾶν προξενησάσης σκηπῆς ἐκείνης. Ὁ νέος ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπῶν.

Πολλάκις ἐφάνη εἰς τὸν Ὀλιβερ, ὅτι ἤκουσε τὸν νέον ὀλολύζοντα, ἀλλ' ἐφοβήθη μήπως τὸν ἐνοχλήσῃ (διότι κατενόει κάλλιστα τί ἠσθάνετο ἐκεῖνος), καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ προσθέσῃ τι, ἀλλ' ἐσιώπη, προσποιούμενος ὅτι ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀνθοδέσμην του.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κύριος Τζάιλς, πάντοτε μὲ τὸν βαμβυκακρὸν σκούφον ἐπὶ κεφαλῆς, ἐκάθητο ἐπὶ τῆς βαθυμύδος τῆς ἀμάξης, στηρίζων τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων, σπογγίζων τὰ δάκρυά του διὰ μεγάλου κυανοῦ μανδηλίου. Ἡ συγκίνησις τοῦ ἀγαθοῦ ἐκεῖνου θεράποντος δὲν ἦτο προσπεποιημένη, ὡς ἐνέφανον οἱ ἐρυθροὶ αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ὅτε ἐκύτταξε τὸν νέον, στραφέντα ἵνα ὀμιλήσῃ αὐτῷ.

«Νομίζω, Τζάιλς, ὅτι καλλίτερον εἶναι νὰ μείνετε εἰς τὴν ἄμαξαν μέχρι τῆς οἰκίας τῆς μητρῆς μου, εἶπεν· ἐγὼ προτιμῶ νὰ κάμω μερικὰ βήματα, ὅπως συνέλθω πρὸ τοῦ νὰ τὴν ἴδω. Νὰ εἰπῆτε πῶς ἔφθασα.

— Σὰς ζητῶ συγγνώμην, κύριε Ἐρρίκε, εἶπεν ὁ Τζάιλς τινάσσων διὰ τοῦ κυανοῦ μανδηλίου τὴν κόριν τῶν ἐνδυμάτων τῶν ἐὰν συγκατενεύατε νὰ ἐπιφορτίσῃτε τὸν ἄμαξιν μὲ τὴν παραγγελίαν ταύτην ὅα με ὑποχρεώσητε τὰ μέγιστα. Δὲν εἶναι πρέπον αἱ ὑπερήτριαι νὰ με ἴδωσιν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Δὲν θὰ δύναμαι πλέον εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐξασκῶ κάμμίαν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτῶν.

— Καλὰ, εἶπεν ὁ Ἐρρίκος Μαιουλάη, μειδιῶν. Κάμετε ὅπως ἀγαπᾶτε. Εἰπέτε εἰς αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ ἔμπροσ, ἐὰν θέλετε νὰ ἔλθῃτε μαζί μου. Μόνον κάμετέ μου τὴν χάριν νὰ ἐκβάλετε αὐτὸν τὸν σκούφον, διότι ἄλλως δύναται νὰ μᾶς ἐκλάβωσιν ὡς συνοδίαν μετρηφισμένων.»

Ὁ κύριος Τζάιλς μετὰ τρόμου ἀνελογίσθη ὀπίσσω ἀλλόκοτος ἦτο ἡ ἐνδυμασία του, ἀφείλε τὸν σκούφον καὶ ἔκρυψεν αὐτὸν εἰς τὸ θυλάκιόν του· εἶτα ἐφόρεσεν ἕνα πῖλον, ὃν ἔλαβεν ἐκ τῆς

ἀμάξης, μεθ' ἧ δ' ἀμαξήλατος ἐμάστισε τοὺς ἵππους, ὃ δὲ Τζάιλις, ὁ κύριος Μαιουλάνη καὶ ὁ Όλιβερ ἠκολούθησαν πέζῃ καὶ ἐν ἡσυχίᾳ.

Ἐν ᾧ περιεπάτουσαν ὁ Όλιβερ παρετήρησε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν περιέργως τὸν νεοελθόντα. Ἐφαίνετο οὗτος εἰκοσιπενταετής τὴν ἡλικίαν, καὶ ἦτο ἀναστήματος μετρίου. Ἡ φυσιογνωμία του ἦτο εὐειδής καὶ ἐμαρτύρει τὴν εὐκρίνειαν τοῦ χαρακτήρου του, τὸ δὲ παράστημα αὐτοῦ ἦν εὐγενές καὶ ἐλευστικόν. Παρὰ τὴν διαφορὰν τῆς ἡλικίας, τοσαύτην καταπληκτικὴν ὁμοιότητα εἶχε πρὸς τὴν πρεσβυτέρα, ὥστε οὐδόλως ὁ Όλιβερ θὰ ἐδυσκολώετο νὰ αναγνωρίσῃ τὴν συγγένειαν αὐτῶν, καὶ ἂν ὁ νέος δὲν ἐκάλει αὐτὴν προηγουμένης μητέρας του.

Ἡ κυρία Μαιουλάνη περιέμενε μετ' ἀνυπομονησίας νὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν τῆς, ἡ δὲ συνάντησις αὐτῶν συνεκίνησε τὰ μέγιστα ἀμφοτέρους.

«Ὁ μῆτέρ μου! εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ ὁ νέος. Διατί νὰ μὴ με εἰδοποιήσατε ταχύτερον;

— Σοὶ ἔγραψα, ἀπεκρίνατο ἡ κυρία Μαιουλάνη ἀλλὰ μετὰ ὀρμητικῶν σκέψιν, ἀπεφάσισα νὰ μὴ στείλω τὴν ἐπιστολὴν προτοῦ ἀκούσω τὴν γνώμην τοῦ κυρίου Λόσμπεν περὶ τῆς ἀσθενείας.

— Ἀλλὰ διατί, εἶπεν ὁ νέος, διατί νὰ με ἐκθέσητε εἰς τοσοῦτῳ σκληρῶν δοκιμασιῶν. Ἐάν ἡ Ρόζα... δὲν δύναμαι νὰ τελειώσω τὴν φράσιν. Ἐάν ἡ ἀσθένεια ἐλάμβανεν ἄλλην τροπὴν, θὰ συνεχώρησε ποτὲ τὸν ἑαυτὸν σας διὰ τὴν ἀργοπορίαν ταύτην, καὶ ἐγὼ πῶς ἠδυνάμην νὰ πολαύσω πλέον στιγμὴν ἡσυχίας;

— Ἐάν τοιαύτη δυστυχία συνέβαινε, Ἐρρίκος, εἶπεν ἡ κυρία Μαιουλάνη, πιστεύω ὅτι ἡ ἡσυχία σου μεγάλως ἴσως θὰ ἐταράσσεται, καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ μίαις ἢ δύο ἡμερῶν εἰς τὴν ἔλευσίν σου εἰς οὐδὲν θὰ συνετέλει.

— Διατί νὰ λέγετε ἴσως, μῆτέρ μου; ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ νέος· εἰξεύρετε κάλλιστα, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, καὶ ὅτι οὐδέποτε θὰ εἶχον ἡσυχίαν, οὐδὲ θὰ ἐγνώριζον τί σημαίνει εὐτυχία, ἂν μὴ ἐπληττε τοιαύτη συμφορὰ. Τὸ εἰξεύρετε, μῆτέρ μου· δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνοῆτε τοῦτο.

— Εἰξεύρω ὅτι εἶναι ἀνταξία τῆς διακαεστέρως καὶ ἀγνοετέρας ἀγάπης, ἣν δύναται νὰ παράσχη καρδία ἀνδρός, εἶπεν ἡ κυρία Μαιουλάνη. Εἰξεύρω ὅτι ἡ πλήρης στοργὴ καὶ ἀφοσιώσεως καρδία αὐτῆς, ἀπαιτεῖ εἰς ἀντάλλαγμα στοργὴν ἐκτακτον, στοργὴν βαθεῖαν καὶ διαρκῆ. Ἐάν δὲν εἶχον τὴν πεποθήσιν ταύτην, ἂν ἐπὶ πλέον δὲν εἴξευρον ὅτι ἡ ἀστάθεια ἐκείνου, ὃν ἤθελε τυχερὸν ἀγαπήσει, θὰ συνέτριβε τὴν καρδίαν τῆς, δὲν θὰ ἐξέωρον πλέον τοσοῦτον δυσχερῆ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός μου, καὶ δὲν θὰ ὑφίστατο πλέον τοιοῦτον ἀγῶνα ἢ ψυχῆ μου, διότι ἀκολουθῶ τὴν ὁδόν, ἣν νομίζω ὅτι ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον καὶ ἡ τιμὴ.

— Μὲ κρίνετε κακῶς, μῆτέρ μου, εἶπεν ὁ Ἐρρίκος. Μὲ θεωρεῖτε παιδάριον, μὴ ἔχοντα συνείδησιν ἑαυτοῦ, καὶ ἀπατώμενον περὶ τῶν ἐνδομύχων καὶ ἀρίστων αἰσθημάτων μου;

— Πιστεύω, ἀγαπητὸν μοι τέκνον, ἀπεκρίνατο ἡ κυρία Μαιουλάνη, ἐπιθεῖσα τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὄμου του, ὅτι ἡ νεότης αἰσθάνεται πολλάκις εὐγενεῖς ἀλλ' οὐχὶ διαρκεῖς ὀρμὰς, καὶ δὲν βλέπει τις σπανίως νέους, ὧν ἡ ζέσις σβέννυται εὐθὺς ὡς πληρωθῇ ὁ πόθος αὐτῶν. Καὶ πρὸ πάντων πιστεύω, προσέθηκεν ἀτενίσασα τὸν υἱὸν τῆς, ὅτι ἂν νέος φύσεως ἐνθουσιώδους, φλογερός καὶ φιλοδόξου, νυμφευθῇ γυναῖκα, ἣς τὸ ὄνομα φέρει κηλῖδα, οὐχὶ ἐκ σφάλματος αὐτῆς τῆς γυναικὸς, ἀλλ' ὅμως κηλῖδα δι' ἣν οἱ χυδαῖοι θεωροῦσι καὶ τὰ τέκνα συνυπεσθῶνα τῷ πατρὶ, καὶ δι' ἣν θὰ ψέγῃσιν αὐτὴν τοσοῦτῳ μάλλον, ὥσπερ ἐγκριτοτέρην καταλάβῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν, πρὸς κορσεμὸν τοῦ φθόνου τῶν διὰ λοιπῶν σαρκασμῶν, πιστεύω ὅτι δυνατὸν νὰ συμβῇ ὁ νέος ἐκεῖνος, ὅσον ἀγαθὸς καὶ γενναῖος καὶ ἂν ἡ φύσει, νὰ μετανοήσῃ διὰ τοὺς δεσμούς οὓς συνῆψεν ἐν τῇ νεαρῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ, καὶ ἡ σύζυγός του νὰ θλιβῆται, νὰ τῆλεται, κατανοοῦσα ὅτι ἐκεῖνος μετενόησε.

— Μῆτέρ μου, ἀπεκρίνατο ὁ νέος μετ' ἀνυπομονησίας, ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος θὰ ἦτο ἀγροίκος ἐγώιστής, ἀνάξιός νὰ καλεῖται ἀνὴρ, καὶ ἀνάξιός πρὸ πάντων τῆς γυναικὸς περὶ ἧς ὁμιλεῖτε.

— Σκέπτεσαι τοιοῦτοτρόπως τώρα, Ἐρρίκος, ἀπεκρίνατο ἡ μήτηρ.

— Καὶ θὰ σκέπτομαι τοιοῦτοτρόπως πάντοτε. Αἱ βράσανοι, ἀς ὑπέστην κατὰ τὰς τελευταίας δύο ἡμέρας μολὶ ἀποσπῶσι τὴν εὐκρινῆ ἠμολογίαν πάθους, τὸ ὅποιον, εἰξεύρετε καλῶς, δὲν χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς χθὲς, οὐδ' εἶναι κοῦφον καὶ παιδαριῶδες! Ἡ Ρόζα, ἡ ἀγνή αὐτῆ καὶ θελκτικωτάτῃ κόρη, κυριεῖται τοσοῦτον τὴν καρδίαν μου, ὅσον οὐδέποτε γυνὴ ἐκυριεῦσε τὴν καρδίαν ἀνδρός. Αὐτὴ εἶναι τὸ κέντρον καὶ ὁ σκοπὸς πάσης μου σκέψεως, παντὸς σχεδίου, πάσης ἐλπίδος μου. Ἄν ἐναντιωθῆτε εἰς τὸν ἔρωτά μου. θὰ με καταστήσετε διὰ παντὸς δυστυχῆ... Μεταβάλετε τὴν περὶ ἐμοῦ γνώμην σας, ἀγαπητῆ μῆτερ, μὴ παραγνωρίζετε τὰ ἐνθερμότερα τοῦ υἱοῦ σας αἰσθητά, τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης προσοχῆς ἀξιοῖτε.

— Ἐρρίκος, εἶπεν ἡ κυρία Μαιουλάνη, ἐπειδὴ ἴσα ἴσα εἰξεύρω τὴν ἀξίαν εὐαισθητῶν καὶ φιλοστόργων καρδιῶν, ἐπεθύμουν νὰ τὰς προσφιλῶ ἀπὸ πάσης προσβολῆς· ἀλλ' ἀρκετὰ εἶπομεν νομίζω περὶ τοῦ θέματος τοῦτου νῦν.

— Ἄς ἀνατεθῇ λοιπὸν εἰς τὴν Ρόζαν νὰ ποφασίσῃ περὶ πάντων, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἐρρίκος. Δὲν πιστεύω ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον ἐμμένετε ἐν τῇ ἰδέᾳ σας, ὥστε νὰ μοι παρεμβάλητε προσκόμματα καὶ παρ' αὐτῆ.

— Ὅχι, εἶπεν ἡ κυρία Μαιουλάνη· ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ σκεφθῆς προηγουμένης ὀρμῆς.

— Ἐσκέφθην λίαν ὀρμητικῶς, ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος μετὰ ζωηρότητος. Πολλὰ ἦδη ἔτη, μῆτέρ μου, τὰ αὐτὰ μόνον κάμνω, ἀφ' ὅτου ἦλθον εἰς θέσιν νὰ σκέπτομαι σπουδαίως. Τὰ αἰσθητά μου εἰσι σταθερά καὶ ἀκλόνητα, καὶ τοιαῦτα εἰσονται πάντοτε. Διατί νὰ βροχθῶ τὴν ἠμολογίαν αὐτῶν δι' ἀναβολῶν ἀσκόπων; Οὐχὶ! πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἀνάγκη ἡ Ρόζα νὰ με ἀκούσῃ.

— Θὰ σε ἀκούσῃ, εἶπεν ἡ κυρία Μαιουλάνη.

— Ἐκ τοῦ τόνου μὲ τὸν ὅποιον λέγετε τοῦτο, μῆτέρ μου, δύναμαι νὰ εἰκάσω ὅτι θὰ με ἀκούσῃ μὲ πολλὴν ψυχρότητα, εἶπεν ὁ νέος ἀνησυχῶς.

— Ψυχρῶς ὄχι, ὑπολαβὼσα εἶπεν ἡ πρεσβυτέρη· τὸναντίον μάλιστα.

— Ἦδως! ἀνεφώνησεν ὁ νέος· μήπως ἔχει συμπάθειαν πρὸς ἄλλον τινά;

— Βεβαίως ὄχι, εἶπεν ἡ μήτηρ· διότι, ἐκτὸς ἂν μεγάλως ἀπατώμαι, εἶναι πλήρης ἀγάπης πρὸς σέ. Ἦθελον νὰ εἶπω τοῦτο, ἐξηκολούθησε λέγουσα, ἰδοῦσα τὸν υἱὸν τῆς ἔτοιμον νὰ τὴν διακόψῃ· προτοῦ νὰ ἐξαρτήσῃ ἀνεπιφυλάκτως ἐκ μιᾶς ἐλπίδος τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν σου, σκέφθητι μικρὸν, ἀγαπητὸν μοι τέκνον, καὶ συλλογίσθητι περὶ τῆς τιμῆς τῆς Ρόζας, καὶ κρίνον πόσον ἐπὶ τῆς ἀποφάσεώς τῆς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἡ γνώσις τῆς μυστηριώδους αὐτῆς γεννήσεως· διότι ἐγκαρδίως εἶναι ἀφοσιωμένη ἡμῖν καὶ εὐγενῆς αὐταπαρνήσις διακρίνει πάντοτε αὐτὴν καὶ ἐν τοῖς μεγάλῳ καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις.

— Τί ἐνοεῖτε διὰ τούτου;

— Ἀφίνω εἰς σέ τὴν φροντίδα νὰ μαντεύσῃς, ἀπεκρίνατο ἡ κυρία Μαιουλάνη. Ἀνάγκη νὰ ὑπάγω νὰ εὐρω τὴν Ρόζαν... καὶ, ὁ Θεὸς βοηθός!

— Θὰ σας ἐπανίδω ἀπόψε; εἶπεν ὁ νέος μετὰ ζωηρότητος.

— Ὅταν ἀφήσω τὴν Ρόζαν.

— Θὰ τῇ εἶπητε ὅτι εὐρίσκομαι ἐνταῦθα; ἠρώτησεν ὁ Ἐρρίκος.

— Ἀναμφιβόλως.

— Καὶ θὰ τῇ εἶπητε ὅλους τοὺς πόρους μου, τὴν ἀγωνίαν μου καὶ τὸν διάπυρον πόθον τοῦ νὰ τὴν ἴδω... Δὲν θὰ μοι ἀρνηθῆτε τοῦτο, μῆτέρ μου;

— Ὅχι, ἀπεκρίνατο ἡ πρεσβυτέρη. Θὰ τα μάθῃ ὅλα.»

Καὶ ὀλιψῶσα φιλοστόργως τὴν χεῖρα τοῦ υἱοῦ τῆς, ἐξῆλθε μετὰ σπουδῆς.

*Καὶ αὐτὴ.

*Ἑλληνικόν.

ΤΟ ΕΝ ΜΟΣΧΑ, ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ

Ἐν ταῖς ἐν Μόσχᾳ ἐκδιδομέναις *Εἰδήσεσι τοῦ ἐν Μόσχᾳ δημοαρχείου*, γράφει ὁ «Παρανασός», ὁ ῥώσσοις ἀρχικολόγος Μαρτίνος κατεχώρισε λίαν

περιέργως ἀρχαιολογικὰς ἐκθέσεις περὶ τῶν ὀδῶν τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης κοιτίδος τῶν Μοσχοβιτῶν. Μεταξὺ ἄλλων περιέργως ἀναφέρεται ὅτι μία τῶν ὀδῶν τῆς Μόσχας μέχρι τοῦδε ὀνομάζεται *Ἰσπερίνοβη*, περὶ οὗ. *Ισ.* Τίς ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι τὸ ὄνομα ταύτης τῆς ὀδοῦ εἶνε ἐλληνικῆς καταγωγῆς; Ἴδου τὴν τρόπον ἐξηγεῖ τοῦτο ὁ κ. Μαρτίνος. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, κειμένη παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ μονῇ ἀριστερόθεν πρὸς τὸ Κρεμλίον, ἐν σκολιᾷ ὀδῷ ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἐν Μόσχᾳ ἱδρυθὲν καφενεῖον, ἐνθα κατὰ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας συνηθροῦντο οἱ ἐκεῖ παρεπιδηοῦντες Ἕλληνες, συζητοῦντες περὶ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν ὑποθέσεων, ἔτρωγον διάφορα φαγητά, ἔπινον οἶνον θερμὸν, καφέ καὶ ἐκάπνιζον. Ἦν συνέλευσις ταύτην ἀπεκάλουν οἱ Ἕλληνες «*Εὐσιατόριον*» ἀλλ' οἱ Ῥῶσοι ταχέως παρεμόρφωσαν τὴν ξένην λέξιν καὶ ἤρξαντο ἀποκαλοῦντες ὅπως τὸ καφενεῖον τοῦτο οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ ὅμοια αὐτῷ ξενοδοχεῖα καὶ πανδοχεῖα ἰστέριχη καὶ μεταγενέστερον *ἀστέριχη*.

Ο ΚΑΛΤΣΟΔΕΤΗΣ

Ἐν τινι γαλλικῇ ἐφημερίδι ἀναγινώσκωμεν τὴν ἐπομένην βραχίαιαν ἱστορίαν ὑπὸ τὴν ἐποψίν, ἐννοεῖται, τῆς ἐνδυμασίας περὶ τοῦ καλτσοδέτου, τοῦ μέρους τοῦτου τοῦ ἔσπον. . . ἀπαραιτήτου τοῦ γυναικείου ἱματισμοῦ.

«Ὁ καλτσοδέτης χρονολογεῖ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ σπουδαιότητα κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς βασιλείας Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ', Θεωρηθεὶς οὐχὶ ὡς μικρὸν ἀπόκρυφον μέρος τοῦ ἱματισμοῦ, ἀλλ' ὡς ἀληθὲς κόσμημα τῆς ὄλης ἐνδυμασίας. Οὐχ ἦττον καὶ πρὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' ὁ καλτσοδέτης ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ὡς ἀντικείμενον πολυτελείας. Ἐν τινι πραγματεῖᾳ περὶ τοῦ θέματος τοῦτου δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ *Paris-Journal*, λέγεται ὅτι ὁ καλτσοδέτης περιετύλισσετο ὑπὲρ τὸ γόνυ προσαρτώμενος ἐκείν διὰ πολυτελῶν πορπῶν καὶ κρίκων καλουμένων *bilouque, fermant ἢ mordans*. Ὅταν αἱ κυραὶ ἵππευον ἄφινον ἐντελῶς καταφανῆ τὴν κνήμην των πεφυλακισμένην ἐντὸς περικνημίδος μεταξίνης πλουσιώτατα εἰργασμένης, καὶ ἐπεδείκνυντο εἰς πάντων τὰ ὄμματα καλτσοδέτας ἐκ πολυτίμων μετάλλων μεγίστης ἀξίας.

Ἐνίστη οἱ καλτσοδέται ἐχρησίμευον καὶ ὡς ἰδιάζον ἐμβλημα. Οὕτως ἐταν δούκισσα τῆς Ἀυρηλίας περιῆλθεν εἰς χηρείαν ἐκόσμησε τοὺς ἑαυτῆς διὰ ἐγκαύστων δακτύλων καὶ φύλλων τοῦ τοιχεροῦ (*meuble*) ἐναλλάξ, ὅπως δεῖξῃ τὴν ὀλιψὴν αὐτῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀνδρός.

Ἰστορεῖται ὅτι ἡ Μαρία Στούαρτ, ἡ ἡ κνήμη ἦτό τι θαυμασίον, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξώθησε τὴν φιλαρέσκειαν καὶ τὴν ψυχικὴν ἀταραξίαν ὥστε ἐπιμελῶς νὰ φροντίσῃ ἡ ὑπόδησις αὐτῆς νὰ ἔχη χρῶμα μετώξης, νὰ εἶναι δ' ἐπεξεργασμένη διὰ

χρυσού νήματος και να προσαρμόζεται καλῶς εἰς τὸν πόδα τῆς· πρὸς δὲ αὐτὴν καλτοδεύεται τῆς νὰ τεθῶσι καλῶς· ταῦτα δὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποκεφαλίσσεως τῆς.

Ἦν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὸν Βραντόμ, ἢ Ῥαχὴλ κατεσκευάσας καλτοδέτας ἐξ ἐγκαύστου καὶ ἐπ' αὐτῶν δι' ἀδαμάντων ἐνεκόλαψε τὸ ἐξῆς λόγιον· «Honni soit qui roint n'y pense», ἀνάστροφος ἔκφρασις ἀλλὰ πρωτότυπος καὶ ὄλως γυναικεία τοῦ περιφήμου βητοῦ τοῦ Ἐδουάρδου Γ'.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας οἱ καλτοδεύται ἀπόλεσαν πολὺ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν μεγαλοπρεπειᾶς· ὑπάρχουσιν ἔτι πολῦτιμοὶ καὶ καλοὶ· ἀλλὰ οὐκέτι κοσμοῦνται διὰ πολυτίμων λίθων, οὐδὲ δεικνύονται, μολοντί ἐνίοτε λαυθάνον ἀνάστυμα φορέματος καλίστῃ αὐτοῦς δρατῶς.» **

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

12.

Κλέπτῃς ἀρπάσας τὴν ἄλυσιν τοῦ ὀρολογίου κυρίου τινὸς ἐτρέπη εἰς φυγὴν. Φθάς εἰς μέρος ἀσφαλὲς ἐξετάζει τὴν λείαν καὶ ἀνακαλύπτει ὅτι ἦτο κίβδηλος.

— Ἐξέλιπε πλέον καὶ ἡ καλὴ πίστις! ἀναγωνεῖ τότε βαθέως σκουθρωπάζων.

13.

Ἀήμερος τις ἐξέδοτο τὴν ἐξῆς γνωστοποίησιν: «Σήμερον ἀρχονται αἱ ἐξετάσεις τῶν δημοτικῶν σχολείων κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν·

Ἄπὸ τῆς 9 π. μ. τῶν ἀρρένων.

Ἄπὸ τῆς 1 μ. μ. τῶν θηλέων.

Ἄπὸ δὲ τῆς 3 μ. μ. τῶν λοιπῶν.»

I. Σ. Κ.

Γνώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δούκῃ

ΔΕ-ΔΔ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιῶ.]

49.

Οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος εἶναι, οὔτε τότε εὐτυχής, οὔτε τόσον δυστυχής, ὅσον φαντάζεται ὅτι εἶναι.

50.

Ὁ εἰς ἑαυτὸν ἀποθίδων ἔξοχα προτερήματα σεμνύεται ἐν τῇ δυστυχίᾳ, διὰ νὰ καταπίσει καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ὅτι εἶναι ἕξιος τῶν προσβολῶν τῆς τύχης.

51.

Οὐδὲν καταβάλλει τὴν ἔπαρσιν τοῦ ἀνθρώπου τόσον, ὅσον ἡ ἐπιστροφή αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔξέραμα.

ΛΑΠΘΕΙΑΙ

* Φαίνεται (τίς δὲν ἔπαθε τοῦτο;) ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη εὐτυχία, μόλις ἀνέλθῃ εἰς ὕψος τι, ἐπισπᾷ τὸν κεραυνόν. (Οὐαίνο Feuillel).

* Τὸ πραγματικὸν μέρος τοῦ βίου εἶναι ὁ ἀηδὴς καὶ σαπρὸς βόρβορος, ὃν ἡ ἀμπελις τῶν αἰγιαλῶν καταλείπει ὀπίσω, ἀποχωροῦντος τοῦ

γλαυκοῦ κύματος μ' ὄλην τὴν φαιδρὰν συνοδίαν τῶν ἐπ' αὐτοῦ διολισθαίνουσῶν λέμβων, τῶν λευκοπτέρων πλοίων καὶ τοῦ ἐναρμονίου τῶν ὀδάτων φλοίσβου. (Κ* Slow).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τελετὴ περιεργῶς ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Σιάμ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν λευκῶν ἐλεφάντων, ἐνὸς τῶν εἰδώλων τῆς χώρας ταύτης. Ὁ ἐλέφας οὗτος, ὅστις ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1770, ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν τῷ ἐν Βανγκόκ ναφί του. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ λευκὴ αὐτῆ θεότης, ἢν δλόκληρος λαὸς λατρεύει, εἶνε τὸ ἐμβλημα τοῦ βασιλείου τοῦ Σιάμ. Ἐκαστος λευκὸς ἐλέφας κέκτηται τὸ ἀνάκτορόν του, σκευὴ ἐκ χρυσοῦ καὶ φάλαρα κεκοσμημένα ὑπὸ πολυτίμων λίθων. Πληθὸς μανδαρίνων εἶνε προσκεκολλημένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του καὶ τὸν γρέφουσι διὰ πλακούντων καὶ ζαχαροκαλάμου. Μόνον ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τοῦ Σιάμ κλίνει τὸ γόνυ καὶ ὁ χαιρετισμὸς οὗτος τῷ ἀνταποδίδεται ὑπὸ τοῦ μονάρχου. Εἰς τὸ τελευτήσαν εἶδωλον ἔκαμον μεγαλοπρεπῆ κηδείαν, ἢν ἑκατοστὸς ἱερέων Βουδιστῶν ἠκολούθει. Οἱ ἐπιζῶντες τρεῖς λευκοὶ ἐλέφαντες, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ πλήθους λαοῦ, συνώδευσαν τὸ νεκρικὸν ἔρμα μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Μενάμ, ἐνθὲ δ Βασιλεὺς καὶ οἱ ἐν τέλει ὑπεδέχθησαν τὸν νεκρὸν, ὅπως ταφῆ. Ἄπαντα τὰ ἐπὶ τοῦ Μενάμ πλοῖα καὶ αἱ οἰκίαι, εἰς 60,000 ἀνερχόμεναι, ἦσαν κεκοσμημέναι διὰ σημαίων ποικιλοχρόων.—Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ λευκοῦ ἐλεφάντος διατελεῖ καὶ ἡ Βιρμανία. Ὁ λοχαγὸς Ἑρρίκος Γούλ, ὅστις ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ προσκυνήσῃ, ἐν ἔτει 1855, τὸ βιρμανικὸν εἶδωλον, γράφει ὅτι ἡ ὕψηλότης του εἶνε ὑπερμεγέθης· ἡ κεφαλὴ εἶνε ὠραία καὶ οἱ ὀδόντες μεγαλοπρεπεῖς. Ἡ τιάρια του, διότι «ὁ κύριος λευκὸς ἐλέφας» ἔχει κάλυμμα ὡς τὸ τοῦ Πάπα, εἶνε ἐξ ἐριούχου ἐρυθροῦ καὶ κοσμεῖται ὑπὸ μεγάλων βουβινίων καὶ μεγαλοπρεπῶν ἀδαμάντων.

Ἐν τῷ Πορτογαλικῷ διαμερισματι τῆς Παγκοσμίου Ἐπιπέσεως ὑπῆρχον 12 φιάλαι οἴνου τῆς Μαδέρας, ἡλικίας ἐννενηκοντα ἐτῶν, ὧν ἐκάστη ἐτιμάτο 87 φράγκων. Ἐν Μαδέρα, μία φιάλη τοῦ οἴνου τούτου, δέκα ἐτῶν ἡλικίας, τιμάται φρ. 8. Ἡ τιμὴ αὐτῆ αὐξάνει κατ' ἐν φράγκων κατ' ἔτος.

Ἡ: Ἀναγκαστικῶς.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Θέλετε νὰ παλλάξητε τὰ παιδία τῶν δεινῶν ἐνοχλήσεων ὡς ἐπιφέρουσιν αἱ χιονίστραι, αἱ βαγᾶδες καὶ ὁ δυσάρεστος ἐκείνος κνισμὸς τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν; Ἐμβάλλετε τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς λουτρὸν χλιαρὸν ἐρυθροῦ οἴνου συγγάκῃς καὶ εὐθὺς ἀπὸ τοῦδε, πρὶν ἢ ἀναφανῶσι τὰ ὀχληρὰ ταῦτα τοῦ ψύχους ὄρα.

ΛΟΙΠΟΝ.—ΤΥΠΟΣ ΚΑΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΣΟΝ, 14.